

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Norberto Vidrinsko
II kurso, Baudžiamosios justicijos
magistro studijų programos studento

Magistro darbas

Turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo taikymo problemos

Vadovas: lekt. dr. Justas Namavičius
Recenzentas: prof. habil. dr. Gintaras Švedas

Vilnius
2016

TYRINYS

ĮVADAS	3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	7
1. TURTO KONFISKAVIMO IR IŠPLĖSTINIO TURTO KONFISKAVIMO SAMPRATA BEI GENEZĖ	8
1.1. Turto konfiskavimo sampratos raida Lietuvoje	8
1.2. Turto konfiskavimo sampratos raida tarptautiniuose dokumentuose	17
1.3. Turto konfiskavimo sampratos palyginamoji analizė Lietuvos ir tarptautiniuose dokumentuose	21
2. TURTO KONFISKAVIMO IR IŠPLĖSTINIO TURTO KONFISKAVIMO INSTITUTO TAIKYMO YPATUMAI.....	26
2.1. Konfiskuotino turto apibrėžimo problema.....	26
2.2. Turto konfiskavimas ir išplėstinio turto konfiskavimas bei proporcingumo principas	36
2.3. Trečiųjų asmenų turto konfiskavimo problematika	42
2.4. Išplėstinis turto konfiskavimas <i>versus</i> nekaltumo prezumpcija.....	49
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	56
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	58
SANTRAUKA	67
SUMMARY	68

ĮVADAS

Temos aktualumas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnis¹ teigia, kad nuosavybė neliečiama. Tačiau dar 1993 m. gruodžio 13 d. Konstitucinis Teismas savo nutarime² pažymėjo, kad „nei Lietuvos Respublikos Konstitucija, nei galiojanti kitų įstatymų sistema, nei visuotinai pripažintos tarptautinės teisės normos nepaneigia galimybės įstatymais nustatytomis sąlygomis ir tvarka nusavinti <...>“. Ši nuostata yra konstitucinis turto konfiskavimo (kaip ir išplėstinio turto konfiskavimo) pagrindas. Taigi, konkrečioje byloje teismas, skirdamas turto konfiskavimą, turi galimybę ir privalo įvertinti, ar nuteistojo turtas buvo susietas su padarytu nusikaltimu, taip pat atsižvelgti į teisiamojo turtinę padėtį, įgyto turto šaltinius ir pan. Tokiu būdu, turto konfiskavimas yra viena iš baudžiamojo poveikio priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią visų pirma sunkiems savanaudiškiems nusikaltimams, kuriais kėsiniama į Konstitucijos saugomą kitų asmenų nuosavybę.³

Kaip nurodo J. Levon, nuo 2000 m. Baudžiamojo kodekso priėmimo dienos jo 67 straipsnis, įtvirtinantis baudžiamojo poveikio priemonių rūšis⁴, yra vienas iš daugiausia kartų keistų arba papildytų šio teisės akto Bendrosios dalies straipsnių.⁵ Turto konfiskavimas ir išplėstinis turto konfiskavimas, būdami baudžiamojo poveikio priemonėmis, taip pat pasižymi šia ypatybe. Todėl galima sakyti, kad jau vien šiuo požiūriu ši tema yra pakankamai aktuali ar „gyva“, nes Lietuvos visuomenė ir valstybė skiria jai didelį dėmesį teisėkūros procese, stengdamasi atsižvelgti į kintančią situaciją ir visuomenės lūkesčius.

Kaip teigia teisės mokslas, visuotinai žinoma, kad būtent pelno siekimas yra organizuotų nusikaltimų, tame tarpe prekybos žmonėmis, narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, sukčiavimo, kontrabandos ir kitų pagrindinis tikslas. Šis siekis taip pat dominuoja ir atskirų pavienių korupcinių, ekonominių, finansinių, turtinių ir daugelio kitų nusikalstamų veiku

---

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Aidas, 1992, Nr. 33-1014.

² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio 2 dalies ir Baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Konstitucijai“, Valstybės žinios. 1993, Nr. 70-1320.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993-12-13 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio 2 dalies ir Baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Konstitucijai“, Valstybės žinios. 1993, Nr. 70-1320.

⁴ Baudžiamojo poveikio priemonių institutą sudaro nebe penkios kaip iki 2000 metų galiojusiame baudžiamajame kodekse, bet dešimt baudžiamojo poveikio priemonių.

⁵ LEVON, J. *Įmoka į nukentėjusių nuo nusikaltimo asmenų fondą, kaip baudžiamojo poveikio priemonė*. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2015. p. 5.

tiksluose ir yra pagrindinis jų variklis. Šie nusikaltimai sudaro daugiau nei $\frac{3}{4}$ visų nusikaltimų.⁶ Todėl darytina išvada, kad panaikinus šią pagrindinę priežastį – nusikalstamos veiklos pelną (kas nevisiškai tikėtina), arba įmanomai sumažinus jos mastą (kas labiau realu) – galime tikėtis ženklesnio poveikio nusikalstamumui, jo mastui ir lygiui. Tam baudžiamasis įstatymas numato eilę priemonių, tarp kurių – turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo institutai.

Vis didesnę dėmesį šiai problemai skiria ir tarptautinė visuomenė. Galime paminėti 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje,⁷ kurioje teigiama, kad nors nusikalstamo turto konfiskavimas reglamentuojamas ES ir nacionaline teise, ši galimybė nepakankamai išplėtotą ir naudojama. Taigi, ir tarptautiniu mastu ši tematika yra aktuali bei valstybių vyriausybių kasdienėje dienotvarkėje įrašyta pakankamai aukštu prioritetu.

Kalbant apie mokslo darbus, turto konfiskavimo ir išplėstinio turto klausimais, galime konstatuoti, kad plačiausiai šiuos klausimus savo straipsniuose yra nagrinėjusi R. Paužaitė.⁸ Taip pat įvairiais aspektais turto konfiskavimo teisinių mechanizmų ypatumus yra tyrinėję O. Fedosiukas⁹, E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė¹⁰, L. Pakštaitis¹¹, V. Piesliakas¹², G. Švedas¹³. Pažymėtina autorių kolektyvo 2014 m. parengta monografija, besiremianti išsamiu tyrimu,

---

⁶ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 9.

⁷ 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje. OJ L 127, 29.4.2014, p. 39–50.

⁸ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. Socialinių mokslų studijos. 2009, Nr. 4(4); PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. Jurisprudencija. 2008, Nr. 11(113); 57–65; PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. Jurisprudencija. 2007, Nr. 8(98); 20–28.

⁹ FEDOSIUK, O. Baudžiamųjų įstatymų prieš neteisėtas pajamas ir korupciją leidyba: tarp gerų siekių ir legitimumo. Jurisprudencija, 2012, Nr. 19 (3). FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip krašutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. Jurisprudencija, 2012, Nr. 19 (2). FEDOSIUK, O. Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. Jurisprudencija, 2004, Nr. 60 (52).

¹⁰ KAVOLIŪNAITĖ, E. Turto konfiskavimas: reguliavimo tikslai ir teisinės prielaidos taikyti išplėstinį konfiskavimą Lietuvoje. Teisės problemos, 2008, Nr. 1 (59). DAUKŠAITĖ, I., KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. Teismų praktika korupcijos bylose: kai kurie Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją nuostatų dėl bausmių juridiniams asmenims skyrimo ir turto konfiskavimo įgyvendinimo aspektai. Mokslo studija. Vilnius: Teisės institutas, 2015.

¹¹ PAKŠTAITIS L. Neteisėtas praturtėjimas kaip nusikalstama veika: ištakos, kriminalizavimo problema, taikymas, perspektyvos. Jurisprudencija, 2013, Nr. 20(1).

¹² PIESLIAKAS, V. Neteisėtu būdu gautų pajamų konfiskavimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: siekiai ir realybė. Jurisprudencija, 2011, Nr. 18(2), p.675-688. PIESLIAKAS, V. Turto konfiskavimas Vakarų valstybių baudžiamojoje teisėje. Teisės problemos, 1994, Nr. 3, p. 39-47. PIESLIAKAS, V. Baudžiamoji politika Lietuvoje ir jos tendencijos. *Jurisprudencija*. 1999, Nr. 13(5), p. 55-80

¹³ ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006 p. 54.

atliktu Teisės institute, darbo vadovas S. Bikelis,¹⁴ nagrinėjanti platesnį šių institutų teisinį kontekstą. Šiuose tyrimuose teoriniu ir praktiniu aspektais išnagrinėtos įvairios turto konfiskavimo instituto problemos baudžiamojoje teisėje, ir tuo padėtas pakankamai tvirtas pagrindas tolimesniems moksliniams šių problemų tyrimams. Ir praėjus 16 metų nuo Baudžiamojo kodekso įsigaliojimo, jau galima daryti tam tikrus turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo institutų taikymo apibendrinimus¹⁵, aptariant naujas iškilusias teorines praktines problemas ir numatant galimus jų sprendimo būdus. Šiame darbe ir nagrinėjamos šių dviejų susijusių institutų - turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo - taikymo problemos.

Tyrimo objektas. Turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo taikymo problemos.

Tyrimo dalykas. Lietuvos baudžiamojo kodekso normos, reglamentuojančios turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo sampratą bei įtvirtinančios šios baudžiamosios poveikio priemonės ypatumus, taip pat atskirų užsienio šalių bei tarptautinės teisės (ES) normos, reglamentuojančios turto konfiskavimą, atitinkama Lietuvos bei užsienio autorių mokslinė literatūra, turto konfiskavimo instituto taikymo praktikos problematikos aspektu.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Darbo tikslas - kompleksiskai išnagrinėti ir ištirti turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo taikymo problemas.

Siekiant šio tikslo, keliami šie du uždaviniai:

- ištirti turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo sampratą bei genezę.
- apibūdinti turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo instituto ypatumus ir taikymo problemas, remiantis teisės doktrinos ir teismų praktikos pavyzdžiais.

Tyrimo metodika. Siekiant darbo tikslo bei įgyvendinant šiame magistro darbe iškeltus uždavinius, buvo naudojami dokumentų analizės, lingvistinis, lyginamasis, sisteminis, loginis-analitinis ir istorinis metodai. Dokumentų analizės metodas naudotas teisinių dokumentų tyrimui ir jų nuostatų paaiškinimui. Lingvistinis metodas buvo naudojamas interpretuoti ir paaiškinti

---

¹⁴ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 424.

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiasis teismas ją padarė 2010 m., bet tik BK 72 straipsnio taikymo atžvilgiu. Žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 "Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą". Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

galiojančias BK normas, reglamentuojančias turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo institutus. Lyginamasis metodas taikytas lyginant skirtingais periodais galiojusias teises BK reglamentuotas turto konfiskavimo instituto sampratas. Sisteminiis tyrimo metodas taikytas analizuojant šiuos institutus tiek baudžiamojo poveikio priemonių teorijos, tiek ir visos baudžiamosios teisės normų sistemos požiūriu. Galiausiai loginis-analitinis metodas (kaip loginio mąstymo procesas) taikytas aiškinantis minėtus teisinius institutus reglamentuojančių teisės normų turinį, o taip pat padarant tarpines bei galutines išvadas bei teikiant pasiūlymus.

Magistro darbo struktūrą sudaro: įvadas, dėstomoji dalis (du skyriai), išvados, literatūros sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalba.

Tyrimo šaltiniai. Pagrindiniai darbo tyrimo šaltiniai yra Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus bei kitų teismų praktika. Darbe taip pat analizuojamos atskirų užsienio šalių bei tarptautinės teisės (ES) normos, reglamentuojančios turto konfiskavimą, remiamasi Lietuvos ir kitų valstybių baudžiamojo proceso teisės doktrinos teiginiais.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

angl. – anglų kalba.

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

ES – Europos Sąjunga.

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas.

EŽTK – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

Konstitucinis teismas – Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.

lot. – lotynų kalba.

1961 m. BK – 1961 m. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vyriausybės žinios, 1961, Nr. 18 -147.

1. TURTO KONFISKAVIMO IR IŠPLĖSTINIO TURTO KONFISKAVIMO SAMPRATA BEI GENEZĖ

1.1. Turto konfiskavimo sampratos raida Lietuvoje

Pradedant nagrinėti turto konfiskavimo sampratos raidos Lietuvoje tematiką, visų pirma galime pacituoti V. Pavilionio ir G. Švedo mintį, kad šiuolaikinė baudžiamoji teisė realizuoja idėją, kad nusikaltimų daryti „neapsimoka“.¹⁶ L. Pakštaitis teigia, kad idėja paimti valstybės naudai neteisėtai iš nusikalstamos veikos įgytą turtą iškelta seniai, jos išraiška – turto, gauto nusikalstamu būdu, konfiskavimas.¹⁷ G. Šulija patikslina, kad turto konfiskavimas <...> atsirado tada, kai imta suvokti, jog šalia laisvės atėmimo ir kitų bausmių, reikia papildomų priemonių kovai su nusikalstamumu.¹⁸ Tai leidžia daryti išvadą kad turto konfiskavimas kaip teisinis institutas nėra kažkokia ypatinga naujovė, kurios teoriniam pagrindimui, kaip ir praktiniam taikymui, teisės sistema atskirais jos gyvavimo laikotarpiais neturėtų sukurtų taisyklių, leidžiančių šį institutą taikyti praktiškai, išvengiant didesnių ar mažesnių trikdžių bei problemų. Kartu, nagrinėjant turto konfiskavimo institutą istoriniu požiūriu, galime pastebėti ir išskirti tam tikrus jo sampratos kaitos Lietuvoje etapus, susijusius su naujų baudžiamųjų įstatymų priėmimu 2000 m. ar jų tobulinimu, atsižvelgiant į konkretaus laikmečio reikalavimus, pastaraisiais metais. Ši kaita yra susijusi ir su skirtingu šio instituto teisiniu traktavimu, atitinkamai - ir pakitusiomis jo taikymo taisyklėmis, keliančiomis tam tikras problemas.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, teisės sistemoje (taip pat ir baudžiamojoje teisėje), buvo padaryti reikšmingi pakeitimai tobulinant atskiras nuostatas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimas (įsigaliojęs 1995 m. sausio 1 dieną)¹⁹ turto konfiskavimą apibūdino kaip papildomą bausmę, teismo privalomai skiriamą už sunkius savanaudiškus nusikaltimus (35 straipsnio 1 dalis). Kaip teigia G. Švedas „šią bausmę teismas privalėjo skirti už 57 nusikaltimus“²⁰, arba 97 nusikaltimų sudėčių²¹. Ši papildoma bausmė buvo pašalinta iš BK

---

¹⁶ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai), Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 389.

¹⁷ PAKŠTAITIS L. Neteisėtas praturtėjimas kaip nusikalstama veika: ištakos, kriminalizavimo problema, taikymas, perspektyvos. *Jurisprudencija*, 2013, Nr. 20(1). p. 323.

¹⁸ ŠULIJA, G. Turtinių bausmių reforma naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 52(44)), p. 65.

¹⁹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 60-1182.

²⁰ ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995-2004 metais. *Teisė*. 2005, p. 73.

specialiosios dalies normų ir reglamentuota tik bendrojoje dalyje, įstatymų leidėjui siekiant didesnės galimybės bausmę individualizuoti ir išplėsti turto konfiskavimo taikymą.²²

1994 m. liepos 19 dienos BK 35 straipsnio 4 dalies pakeitimas nustatė, kad tretiesiems asmenims padovanotas ar kitaip perduotas turtas taip pat turi būti konfiskuojamas, tačiau tik tuo atveju, kai šie asmenys žinojo ar turėjo ir galėjo žinoti, jog jiems padovanotas ar kitaip perduotas turtas yra konfiskuotinas. G. Šulija atitinkamą BK nuostatą komentuoja, nurodydamas kad „turto konfiskavimo teisinės prigimties keitimo būtinybė grindžiama tuo, kad kodekse turi būti numatyta galimybė konfiskuoti tretiesiems asmenims perduotą turtą, jei šis turtas buvo jiems suteiktas nusikalstamai veikai daryti arba įgydami turtą jie žinojo ar turėjo ir galėjo žinoti, jog šis turtas, pinigai ar už juos naujai įgytos vertybės yra gautos iš nusikalstamos veikos (BK 72 straipsnio 3 dalis).“²³ V. Piesliakas konstatavo, kad „daugelis nusikaltėlių nusikalstamu būdu įgytą turtą registruodavo kitų asmenų vardu, todėl nebuvo galima jo konfiskuoti. Teismai paskirdavo kaltininkams turto konfiskavimo bausmę, tačiau iš tikrųjų dažnai nebuvo ko konfiskuoti.“²⁴ 1995 m. gruodžio 20 d. BK 35 straipsnio 1 dalis²⁵ pakeista, nurodant nusikaltimų sąrašą, už kuriuos teismas privalėjo skirti šią papildomą bausmę. Pats nusikaltimų sąrašas teisės teorijoje vertintas prieštaringai, nes ne visi nusikaltimai, kurie jame numatyti buvo savanaudiški, pavyzdžiui, okupuotos valstybės civilių trėmimas, lenkimas vartoti psichotropines arba narkotines medžiagas, genocidas ir kt.²⁶ Tuo pačiu BK 35 straipsnio 4 dalyje buvo įtvirtinta prezumpcija, kad visas turtas, kuris buvo įgytas **ar** (paryškinta autoriaus) pas kaltininką esantis ar kitiems asmenims perduotas per nusikalstamos veiklos laikotarpį, yra laikomas gautu nusikalstamu būdu. Svarbu buvo tik ta aplinkybė, kad asmuo būtų nuteistas už nusikaltimą numatytą šio straipsnio pirmojoje dalyje. Buvo sukurtos tam tikros teisinės prielaidos taikyti turto konfiskavimą, nesiejant neteisėtai įgyto turto su konkrečia nusikalstama veika, tačiau jau po nepilno mėnesio priimtas kitas įstatymo pakeitimas ir vėl apribojo šios nuostatos taikymo

---

²¹ ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995-2004 metais. *Teisė*. 2005, p. 76.

²² Konstitucinis Teismas savo 1993-12-13 nutarime taip pat konstatavo, kad „bausmės paskirtis yra labiau individualizuoti bausmę, išplėsti jos taikymo ribas užtikrinant poveikio nusikaltėliui pasirinktinumą, atsižvelgiant į padaryto nusikaltimo pobūdį ir laipsnį, kaltininko asmenybę“. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993-12-13 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio 2 dalies ir Baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Konstitucijai“, Valstybės žinios. 1993, Nr. 70-1320.

²³ ŠULIJA, G. Turtinių bausmių reforma naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 52(44). p. 64.

²⁴ PIESLIAKAS, V. Baudžiamoji politika Lietuvoje ir jos tendencijos. *Jurisprudencija*. 1999, Nr.: 13(5), p. 62.

²⁵ Lietuvos Respublikos 1995 m. gruodžio 20 d. įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso, civilinio proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ Nr. I-1141. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 104-232.

²⁶ ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995-2004 metais. *Teisė*. 2005, p. 73.

galimybę, t. y. buvo pakeista minėta BK 35 straipsnio nuostata, nustatant, kad „asmeniui nuteistam už nusikaltimą, numatytą šio straipsnio pirmojoje dalyje, laikoma, kad visas per nusikalstamos veiklos laikotarpį įgytas ir (paryškinta autoriaus) pas kaltininką esantis ar kitiems asmenims perduotas turtas yra gautas nusikalstamu būdu“²⁷. Jungtukas – tarnybinė kalbos dalis, rodanti žodžių ir sakinių ryšius. Pagal rodomus sintaksinius žodžių, žodžių junginių ir sakinių ryšius jungtukai skirstomi į sujungiamuosius ir prijungiamuosius. Sujungiamieji jungtukai jungia savarankiškuosius dėmenis sudedamuoju, priešpriešiniu, skiriamuoju ir aiškinamuoju ryšiu. Sudedamojo sujungimo jungtukas yra „ir“, skiriamasis jungtukas yra „ar“.²⁸ Darytina išvada, kad konstruojant normą sujungiamuoju skiriamuoju jungtuku „ar“, teisės normos savarankiškieji dėmenys gali būti taikomi nepriklausomai vienas nuo kito, t.y. teisės normos taikymas yra platesnis. Sudedamojo sujungimo būdu konstruojant teisės normos sudedamąsias dalis, panaudojant jungtuką „ir“, teisinės normos konstrukcinės dalys turi būti taikomos kartu, t.y. normos taikymas yra susiaurinamas. Taikant loginį metodą, galime daryti išvadą, kad vieno jungtuko pakeitimas kitu šioje normoje sukongretino turto konfiskavimo taikymą, nes konfiskuotinas turtas buvo susietas tik su konkrečios nusikalstamos veikos padariniais. Teisės moksle šiuo įstatymu įtvirtinta prezumpcija buvo apibūdinta kaip didelis žingsnis į priekį, tobulinant turto konfiskavimo nuostatas ir siekiant pakeisti sovietinę turto konfiskavimo sampratą bei pereiti prie Vakarų Europos valstybių priimtą turto konfiskavimo sampratą.

Galime iš karto konstatuoti, kad 2000 m. priėmus BK, iš esmės pasikeitė turto konfiskavimo, kaip baudžiamosios teisės priemonės, paskirtis. 1961 m. priimtame Baudžiamajame kodekse turto konfiskavimas – papildoma bausmė ir buvo suprantama kaip priverstinis neatlygintinas paėmimas valstybės nuosavybėn viso arba dalies turto, kuris yra asmeninė nuteistojo nuosavybė, arba turto, kuris yra perduotas valdyti kitiems asmenims, tačiau gautas nusikalstamu būdu (1961 m. BK 35 straipsnio 2 dalis ²⁹). Bausmių skirstymas į pagrindines bei papildomas, kurio atsisakyta naujajame BK, dažnai praktikoje pasireiškėdavo tokiais nelogiškais aspektais, susijusiais su tuo, kad turto konfiskavimas kaip papildoma bausmė dažnai buvo žymiai griežtesnė už pagrindinę bausmę. Ši aplinkybė nuolatos keldavo abejones dėl baudžiamosios teisės vieno iš pagrindinių principų *non bis in idem* (lot. už tą pačią veiką du

---

²⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 35, 311, 314, 315, 316, 318, 319, 320, 321, 321-1, 324 straipsnių pakeitimo ir papildymo 326-1, 326-2, 329-1, 329-2, 329-3 straipsniais įstatymas. Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-217.

²⁸ Jungtukas. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 19 d.]. Prieiga per internetą: http://www.šaltiniai.info/files/kalba/KJ00/Lietuvi%C5%B3_kalbos_%C5%BEinynas_Jungtukas.KJ1807.pdf.

²⁹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-147.

kartus nebaudžiama) pažeidimo, tuo labiau, kad naujojo BK 42 straipsnio imperatyviai įtvirtino šį principą, nurodydamas kad asmeniui padariusiam vieną nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, gali būti skiriama tik viena bausmė.³⁰

Nuo 2000 m. turto konfiskavimas, nors ir tebeturintis baudžiamumo bruožų, jau įvardijamas kaip baudžiamojo poveikio priemonė³¹ ir taikomas nusikalstamos veikos priemonės, įrankio ar rezultato atžvilgiu. Kalbant apie tokio virsmo priežastis, galime pasiremti R. Paužaitės teiginiu, kad „pokyčių esmę nusako tai, jog 1961 m. BK numatyta turto konfiskavimo bausmė, kurios turinį sudarė viso ar dalies kaltininkui nuosavybės teise priklausančio turto paėmimas į valstybės pajamas, tapo nesuderinama su šiuolaikinėmis baudžiamosios teisės tendencijomis³², todėl, reformuojant baudžiamuosius įstatymus, jos buvo atsisakyta.“³³ 1961 m. BK 22 straipsnyje³⁴ buvo įtvirtinta, kad turto konfiskavimas yra viena iš bausmės rūšių, traktuojama kaip papildoma bausmė. Pagal 1961 m. BK 35 straipsnio redakciją turto konfiskacija buvo „priverstinis neatlygintinas paėmimas valstybės nuosavybės viso arba dalies turto, kuris yra asmeninė nuteistojo nuosavybė.“³⁵ Ši bausmės rūšis buvo taikoma, jeigu buvo numatyta konkrečios nusikalstamos veikos straipsnio sankcijoje. Tuo tarpu BK 72 straipsnio 1 dalis³⁶ reglamentuoja, kad turto konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinas konfiskuotino bet kokio pavidalo turto, esančio pas kaltininką ar kitus asmenis, paėmimas valstybės nuosavybės. Taigi pagal baudžiamąjį įstatymą turto konfiskavimo, kaip baudžiamojo poveikio priemonės turinį sudaro priverstinis, neatlygintinas iš nusikalstamos veikos gauto, darant nusikalstamą veiką

---

³⁰ ŠULIJA, G. Turtinių bausmių reforma naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 52(44), p. 60.

³¹ Kalbant apie baudžiamojo poveikio priemonių sampratą, paminėtina, jog baudžiamasis kodeksas nepateikia aiškios ir konkrečios baudžiamojo poveikio priemonių sąvokos, o apsiriboja tik lakoniška fraze, jog „baudžiamojo poveikio priemonės turi padėti įgyvendinti bausmės paskirtį“ (BK 67 straipsnio 1 dalis), sampratos turinį apibrėžti palikdamas baudžiamosios teisės teorijai.

³² Daugelyje valstybių tuo periodu buvo aktyviai kuriamas neteisėtai gauto turto nusavinimo teisinis mechanizmas, funkcionuojantis keliuose teisės šakose. Dėl to turto konfiskavimas tampa tarpšakiniu institutu, neapsiribojančiu baudžiamosios teisės sritimi, o tai iš esmės keičia jo doktriną. Kaip teigia S. Bikelis, „ne taip seniai (nuo XX a. 9 dešimtmečio pradžios) valstybės ėmė spręsti problemą, kaip paimti iš asmens turta, kai nėra (ir galbūt neįmanoma) baudžiamajam procesui būdingu aukštu įrodinėjimo standartu nustatyti turto ryšio su asmens nusikalstama veikla, nepaisant to, kad teismas turi nemažai įtikinamų duomenų, kurie leidžia laikyti labiau tikėtina, nei netikėtina, kad asmens turtas yra sukauptas būtent iš nusikalstamos veiklos.“ (Žr.: BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 288). Spartūs tarptautinės teisėkūros procesai turto konfiskavimo srityje taip pat sudarė pagrindą pokyčiams – pažymėtini 2000–ųjų metų ir vėlesni ES pamatiniai sprendimai turto konfiskavimo srityje (žr. šio darbo 1.2 dalį.).

³³ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. *Jurisprudencija*. 2007, Nr. 8(98), p. 20.

³⁴ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18 -147.

³⁵ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18 -147.

³⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

panaudoto ar nusikalstamai veikai daryti suteikto turto paėmimas valstybės nuosavybėn. G. Šulija, kalbėdamas apie tuo metu (2000 m.) naujojo BK turtinių bausmių reglamentavimo naujoves taip pat nurodė, kad „jame pakeista turto konfiskavimo samprata. Atsisakius papildomų bausmių išskyrimo, turto konfiskavimas dabar suprantamas kaip baudžiamojo poveikio priemonė.“³⁷ Galime pastebėti, kad rengiant naujojo baudžiamojo kodekso projektą, buvo palaikoma ir mintis, kad turto konfiskavimas ir toliau turi būti traktuojamas kaip viena iš bausmės rūšių, akcentuojant, kad jis skiriamas valstybės apkaltinamuoju nuosprendžiu, padariusiam nusikaltimą asmeniui, bei yra viešas, oficialus ir individualus.³⁸ Išskirti požymiai, yra panašūs į tuos, kuriuos turi visos bausmės, tačiau tarptautiniuose dokumentuose suformuluotas turto konfiskavimas savo turiniu, paskirtimi bei skyrimo ypatumais skiriasi nuo tradicinės bausmės paskirties.

2000 m. priimtas BK³⁹, kuris įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d., naujai reglamentavo turto konfiskavimo institutą, tuo iš esmės pakeisdamas jo turinį ir teisinį statusą. Visų pirma, turto konfiskavimas neteko bausmės statuso, kaip buvo reglamentuota 1961 BK: turto konfiskavimas buvo traktuojamas kaip papildoma bausmė, aprašant jį devintajame BK skyriuje „Baudžiamojo poveikio priemonės ir jų skyrimas“⁴⁰. Tuo būdu jis priskirtas baudžiamojo poveikio priemonėms. Antra, BK „atsisakyta nuosavybės teise priklausančio turto, kuris niekaip nesusietas su nusikalstamos veikos padarymu ar iš jos kokios nors naudos gavimu, konfiskavimo“⁴¹, ir turto konfiskavimas buvo susietas su nusikalstamu būdu gautu ar nusikalstamas veikas darant naudojamu turtu. Jis gali būti skiriamas pilnamečiui, nepilnamečiui ar juridiniam asmeniui kartu su bausme, atleidus jį nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės (atidėjus paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymą), o esant nustatytoms sąlygoms (BK 72 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 3, 4 dalys), – ir kitiems fiziniams ar juridiniams asmenims. Įstatyme nurodytais atvejais turto konfiskavimo taikymas privalomas. LAT 2004 m. balandžio 27 d. nutartyje Nr. 2K - 270/2004 teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad įsigaliojus 2000 m. BK „turto konfiskavimas neteko bausmės savybių. Savo esme jis priartėjo prie civilinio poveikio priemonių, kadangi paimama tik

---

³⁷ ŠULIJA, G. Turtinių bausmių reforma naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 52(44), p.64.

³⁸ ČAPLINSKAS, A., et al. Dar kartą apie baudžiamojo kodekso projektą. *Teisės problemos*. 1997, Nr. 4. P. 49.

³⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

⁴¹ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai), Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 390.

tai, kas neteisėtai gauta. Kita vertus, turto konfiskavimas kaip baudžiamojo poveikio priemonė skiriasi nuo civilinio poveikio priemonių tuo, kad konfiskuojant turtą jis atitenka valstybei, tuo tarpu taikant civilinės atsakomybės priemones – nukentėjusiajam (civiliniam ieškovui).⁴²

Teorijoje teigiama, kad turto konfiskavimas kaip baudžiamojo poveikio priemonė pasižymi keliais esminiais bruožais, skiriančiais ją nuo kitų baudžiamojo poveikio priemonių.⁴³ Visų pirma, tai privalomumas, kas reiškia, jog teismas privalo skirti šią baudžiamojo poveikio priemonę visais numatytais atvejais, išskyrus 72 straipsnio 4 dalyje nustatytą atvejį. Antra, visuotinumumas reiškiantis, kad ši baudžiamojo poveikio priemonė esant pagrindui turi būti skiriama kartu su bausme (BK 42 straipsnio 5 dalis), atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės atvejais, ar netgi kai asmuo netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn (BK 72 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 3 ir 4 dalys). Trečias bruožas – nepakeičiamumas, arba savybė, numatanti, kad turto konfiskavimas negali būti pakeičiamas kita baudžiamojo poveikio priemonėmis, jeigu asmuo negali jos įvykdyti (BK 74 straipsnis). Galiausiai, ketvirta – jos vengimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės pagal BK 243 straipsnį.

Teismų praktika taip pat patvirtina, kad turto konfiskavimo institutas buvo susietas su nusikalstamu būdu gauto ar nusikalstamas veikas darant naudoto turto konfiskavimu. Taip buvo pereita nuo turto konfiskavimo kaip bausmės suvokimo, naujai reglamentuojant šią prievartos priemonę kaip baudžiamojo poveikio priemonę.⁴⁴

Toks turto konfiskavimo sampratos pakeitimas sudarė sąlygas praplėsti jo taikymo ribas, nes šiuo atveju net nebuvo būtina patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn teigiant, kad nusikalstamos veikos teisiniai padariniai neturėtų būti siejami vien tik su bausme, nes tai gali nepadėti įgyvendinti teisingumo visuomenėje.⁴⁵ Pritartina teisės moksle reiškiamai nuomonei, kad būtent turto neteisėto įgijimo faktas rodo, kad jo neatlygintinas paėmimas netenka bausmės savybių,⁴⁶ o turto konfiskavimo priskyrimas baudžiamojo poveikio priemonių institutui yra

---

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2004 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.

⁴³ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai), Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 390.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

⁴⁵ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 8(98). p. 23.

⁴⁶ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 8(98). p. 21.

dirbtinis, nes ši sankcija skiriasi nuo baudžiamojo poveikio priemonių tiek taikymo apimtimi, tiek ir savo tikslais.⁴⁷

Konstitucinis teismas dar 1993 m., galiojant 1961 m. BPK, savo nutarime turto konfiskavimą pavadino ne papildoma bausme, bet viena iš teisinių priemonių teigdamas: „režiumuojant visa tai galima teigti, kad turto konfiskavimas yra viena iš teisinių priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią visų pirma sunkiems savanaudiškiems nusikaltimams, kuriais kėsiamasi į Konstitucijos saugomą kitų asmenų nuosavybę.“⁴⁸ J. Levon teigimu, BK buvo rengiamas naudojantis naujausia šiuolaikinių demokratinių valstybių praktiką baudžiamojoje teisėkūroje ir buvo išstudijuoti kitų valstybių baudžiamieji įstatymai ir jų praktinio taikymo rezultatai, o kuriant baudžiamojo poveikio priemonių instituto koncepciją Lietuvoje labiausiai turėjo įtakos Lenkijos teisėkūros ir baudžiamosios teisės mokslo patirtis.⁴⁹ Papildomos bausmės turėjo stiprinti nubaudimo poveikį, siekti geresnių rezultatų pataisant nuteistąjį, tačiau dažnai jų skyrimas tik iškreipdavo baudžiamosios atsakomybės individualizavimo principą ir dirbtinai sunkindavo nusikaltimą padariusio asmens padėtį.⁵⁰ Būtent papildomų bausmių instituto panaikinimas buvo viena iš priežasčių, nulėmusių baudžiamojo poveikio priemonių instituto atsiradimą BK.⁵¹ R. Drakšo teigimu, konstatuotina, kad bausmės negalima skirti, atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, skirtingai nei baudžiamojo poveikio priemonių. Savo esme ir turiniu baudžiamojo poveikio priemonės labai artimos, tačiau netapačios bausmei. Skirtingi jų skyrimo pagrindai, teisių ir laisvių apribojimo apimtis, teisiniai jų nevykdymo padariniai ir panašiai.⁵² R. Paužaitė atkreipia dėmesį į dar vieną aspektą ir teigia, kad „Nors turto konfiskavimas pagal baudžiamąjį įstatymą nelaikomas bausme, tačiau tais atvejais, kai konfiskuojamas kaltininko teisėtai įgytas turtas, ši poveikio priemonė neišvengiamai turi

---

⁴⁷ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 8(98). p. 27.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio antrosios dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 1993, Nr. 70-1320.

⁴⁹ LEVON, J. Baudžiamojo poveikio priemonių instituto atsiradimas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Teisė*. 2013, 88. p.183.

⁵⁰ DRAKŠAS, R. Baudžiamojo poveikio priemonės kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma. *Teisė*. 2004, 50. p.27.

⁵¹ LEVON, J. Baudžiamojo poveikio priemonių instituto atsiradimas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Teisė*. 2013, 88. P.184.

⁵² DRAKŠAS, R. Baudžiamojo poveikio priemonės kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma. *Teisė*. 2004, 50. p.28.

nubaudimo elementų, todėl galimybė teismui individualizuoti turto konfiskavimo taikymą turi būti užtikrinta.⁵³

Pagal įstatymą baudžiamojo poveikio priemonės turi padėti įgyvendinti bausmės paskirtį (BPK 67 straipsnis).⁵⁴ Teismų praktika nurodo, kad turto konfiskavimas yra baudžiamojo poveikio priemonė, kurios tikslas, be kita ko, – padaryti nusikalstamą veiką ekonomiškai nenaudingą. Kai tuo tarpu, civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė ir atlieka kompensacinį vaidmenį.⁵⁵ R. Paužaitės teigimu, tiek turto konfiskavimą, tiek nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą reglamentuojančios teisės normos yra imperatyvios, o jų dalykai – konfiskuotinas turtas ir nukentėjusiajam padaryta žala – neretai sutampa, nes pagal BPK 44 straipsnio 10 dalies⁵⁶ nuostatas kiekvienas asmuo, pripažintas nukentėjusiuoju, turi teisę gauti dėl nusikalstamos veikos padarytos žalos atlyginimą, o CK 6.251 straipsnyje⁵⁷ įtvirtintas visiško žalos atlyginimo principas.⁵⁸

O kalbant apie skirtumus nuo kitų baudžiamojo poveikio priemonių šiuo aspektu, šios poveikio priemonės sąsajas su civiline teise yra atkreipęs dėmesį ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, jau cituotoje nutartyje nurodęs, kad BK įtvirtintas turto konfiskavimas savo teisine prigimtimi priartėja prie civilinio poveikio priemonės, nors vienareikšmiai priskirti jo civilinei atsakomybei negalima.⁵⁹

Kalbant apie turto konfiskavimo skirtumus nuo kitų baudžiamojo poveikio priemonių, galime pastebėti, kad BK 74 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad asmeniui, kuris vengia įvykdyti jam paskirtą baudžiamojo poveikio priemonę (išskyrus turto konfiskavimą), teismas bausmę vykdančios institucijos teikimu gali paskirti bausmę pagal šio kodekso 243 straipsnį. Šiuo atveju nubaudimas neatleidžia nuteistojo nuo pareigos įvykdyti paskirtą baudžiamojo poveikio

---

⁵³ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. Socialinių mokslų studijos. 2009, 4(4). p. 210.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

⁵⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. balandžio 8 d. nuosprendis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-341-387/2016.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

⁵⁸ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. *Jurisprudencija*. 2008, Nr. 11(113). p. 58-59.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2004 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.

priemonę.⁶⁰ Dar vienas aspektas, kuris išskiria šią baudžiamojo poveikio priemonę iš kitų yra jos taikymo apimtis – turto konfiskavimas iš esmės yra vienintelė baudžiamojo poveikio priemonė, kurios taikymo apimtis gali paliesti ir trečiųjų asmenų interesus, kalbant apie išplėstinį turto konfiskavimo institutą. Tuo tarpu kitos baudžiamojo poveikio priemonės paliečia ir taikomos tik konkrečiam nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui.

Kalbant apie baudžiamųjų poveikio priemonių tikslus, šis institutas baudžiamojoje teisėje įvestas siekiant švelninti baudžiamosios teisės poveikį per baudžiamosios atsakomybės individualizavimą. Tačiau faktiškai turto konfiskavimas yra pakankamai griežta priemonė, skiriama už pavojingus nusikaltimus, įskaitant ir organizuotus tarptautiniu mastu. Todėl apibendrinant, turto konfiskavimą galima būtų aptarti atskiru BK skyriumi, tuo atkreipiant dėmesį į jo skirtumus nuo kitų baudžiamojo poveikio priemonių ir bausmių.

Vienas iš svarbesnių pastarojo meto BK pakeitimų buvo priimtas 2010 gruodžio 2 dieną.⁶¹ Naujoji BK 72 straipsnio redakcija detaliau sureguliuavo turto konfiskavimo taikymo sąlygas asmenims. Taip pat aiškiau reglamentuotas turto konfiskavimas iš juridinio asmens. Tačiau pagrindinė naujovė buvo BK 72³ straipsnio, reglamentuojančio išplėstinį turto konfiskavimą, priėmimas.

Kalbant apie tokio teisinio instituto priėmimo priežastis, galime pasakyti, kad kadangi turto konfiskavimas siejamas su konkrečios padarytos nusikalstamos veikos įrodinėjimu, todėl šia baudžiamojo poveikio priemone galima konfiskuoti tik tokį turtą, kuris buvo konkrečios nusikalstamos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. Tokios BK 72 straipsnyje įtvirtintos turto konfiskavimo galimybės yra pakankamai siauros ir realiai neatitinka šiuolaikinio nusikalstamumo, o ypač - korupcinių, finansinių ir kitų savanaudiškų nusikaltimų - tendencijų. Daugumai šių nusikaltimų būdingas pakartotinumumas ar net versliškumas, taip pat konstatuojamas didelis šių nusikalstamų veikų latentškumas. Todėl taikant vien tik turto konfiskavimą, valstybė paima savo nuosavybėn tik nedidelę dalį neteisėtai įgytų pajamų. Tokiu būdu nusikalstamos veikos išlieka pelningos net ir tais atvejais, kai jas padarę asmenys yra nustatomi ir nubaudžiami. Didelė nusikalstamomis veikomis gautų lėšų dalis toliau panaudojama vykdant organizuotą nusikalstamumą, remiant terorizmą, „plaunant nešvarius“ pinigus bei taip

---

⁶⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

⁶¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72-3, 189-1 straipsniais 2010 m. gruodžio 2 d. įstatymas Nr. XI-1199. Valstybės žinios, 2010, Nr. 145-7439.

iškreipiant normalią konkurenciją valstybės ekonomikoje.⁶² Būtinybę įtvirtinti išplėstinį turto konfiskavimą nacionalinėje teisėje nustatė ir ES pamatinis sprendimas (3 straipsnis).⁶³ BK 72³ straipsnyje įtvirtinta baudžiamojo poveikio priemonė kaip tik ir yra nukreipta mažinti nusikalstamų veikų pelningumą ir patrauklumą.

Galime padaryti apibendrinančią išvadą, kad Lietuvos baudžiamojoje teisėje turto konfiskavimo institutas patyrė kelis esminius pokyčius, susijusius su skirtinga šio instituto samprata: nuo vienos iš bausmės rūšių iki baudžiamojo poveikio priemonės, apimančios ir išplėstinį turto konfiskavimą.

1.2. Turto konfiskavimo sampratos raida tarptautiniuose dokumentuose

Kaip teigia G. Šulija⁶⁴ „tarptautiniu lygmeniu pareiga numatyti turto konfiskavimą nacionaliniuose įstatymuose daugiausia siejama su bendromis pastangomis kovojanti su neteisėta prekyba narkotinėmis medžiagomis, pinigų plovimu ir organizuotu nusikalstamumu, nes tradicinių priemonė – laisvės atėmimo ir bausmės – tam nepakanka.“ Todėl valstybės įvairiais tarptautinio lygmens teisiniais instrumentais yra sudariusios daug tarptautinių susitarimų, kuriais bandyta nustatyti mechanizmus, palengvinančius kovą su šiomis nusikalstamomis veikomis. Nepaskutinę vietą šiuose susitarimuose užima turto konfiskavimo institutas leidžiantis pasiekti esminį tikslą - kad finansiškai neapsimokėtų daryti nusikalstamas veikas, o jei tokios veikos ir būtų padarytos, kad būtų tinkamas atsakas iš valstybės pusės.

1988 metų JTO konvencijoje,⁶⁵ siekiant eliminuoti neteisėtos narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvartos duodamą didelį pelną, griauančią valstybių ekonomikas, kaip viena iš priemonių buvo pasirinktas turto konfiskacijos instituto taikymas. Konvencijos 5 straipsnis nustatė pareigą šalims Konvencijos dalyvėms priimti priemones, leidžiančias konfiskuoti pajamas, kurios gautos padarius nusikalstamas veikas, susijusias su narkotinių priemonių ar kitų psichotropinių medžiagų gamyba, disponavimu. Konfiskuotinam turtui 1988 metų JTO Konvencija priskyre ir priemones, naudojamas arba skirtas naudoti minėtiems

---

⁶² GUTAUSKAS, A. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo baudžiamasis teisinis vertinimas. *Jurisprudencija*. 2007, Nr. 8(98), p. 69.

⁶³ 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. OJ L 68, 15.3.2005, p. 49–51.

⁶⁴ Šulija, G. Turtinių bausmių reforma naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 52(44). p. 65.

⁶⁵ Konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 38.

nusikaltimams daryti. Šio straipsnio 6 dalyje plečiamai aiškinama neteisėtų pajamų samprata konvencijos kontekste, t. y. nusikalstamos veiklos pajamoms, paverstoms kitos rūšies nuosavybe (turtu), taip pat taikomos Konvencijos priemonės, numatytos šiame straipsnyje, tokiu pat būdu ir mastu, kaip ir pajamoms.

1990 m. Europos Tarybos konvencijoje dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo⁶⁶, taip pat numatytas konfiskavimas, suprantamas kaip bausmė arba baudžiamoji poveikio priemonė. Šiuo atveju galime konstatuoti, kad išryškėja šios sankcijos sampratos problema, susijusi su šio instituto teisine prigimtimi. Turima omenyje šios Konvencijos 1 straipsnio d) punkto definicija, apibrėžianti „konfiskacijos“ sampratą, reiškiančią „byloje dėl kriminalinio nusikaltimo arba nusikaltimų teismo numatytą turto atėmimo *bausmę* arba *priemonę*“, tuo tiesiog konstatuojant konfiskacijos dualistinę sampratą. Didesnis dėmesys šioje 1990 m. Europos Tarybos Konvencijoje yra skiriamas procesiniams klausimams bei tarptautiniam bendradarbiavimui, kai konfiskuotinas turtas yra skirtingų valstybių jurisdikcijose. Šios konvencijos 14 straipsnyje reglamentuota besąlyginė valstybės pareiga vykdant prašančios valstybės teismo sprendimą dėl konfiskavimo. Kaip nuteistųjų teisių gynimo priemonė, 16 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, nurodanti, kad konvencijos nuostatos neturi būti interpretuojama taip, kad bendra konfiskavimo vertė viršytų pinigų sumą, nurodytą nutarime konfiskuoti. Įtvirtinama suinteresuotų šalių pareiga konsultuotis, kad būtų išvengta per didelio turto konfiskavimo, esant situacijai, kai kelios šalys imasi konfiskuoti neteisėtas pajamas.

Apie būtinybę konfiskuoti lėšas, kurios buvo naudotos arba gautos vykdant teroro aktą minima ir Jungtinių Tautų konvencijoje dėl kovos su terorizmu finansavimo⁶⁷ bei Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencijoje dėl korupcijos⁶⁸, kalbant apie kovą su šio pobūdžio nusikalstamomis veikomis.

Labai plačiai konfiskuotino turto sąvoka reglamentuota Jungtinių Tautų konvencijoje prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą.⁶⁹ Turto sąvokos samprata iš esmės lemia tarptautinėse sutartyse reglamentuoto turto konfiskavimo praktinius aspektus, o šioje konvencijoje turtas suvokiamas, kaip visų rūšių turtas, tiek materialusis, tiek nematerialusis, kilnojamas ar nekilnojamas, daiktinis ar nedaiktinis, ir teisę į tokį turtą ar jo dalį patvirtinantys dokumentai. Skirtingų turto klasifikacijų pateikimas viename apibrėžime nesudaro

---

⁶⁶ Konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 12-263.

⁶⁷ Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 8-268.

⁶⁸ Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 23-853.

⁶⁹ Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 51-1933.

pagrindo tinkamai suvokti konvencijos nuostatų, nes tas pats turtas, apibūdinamas skirtingais požymiais, komplikuoja praktinį tokių nuostatų taikymą, ypač atsižvelgiant į tarpvalstybinį bendradarbiavimą turto konfiskavimo instituto taikyme, galimos situacijos, kai skirtingose valstybėse egzistuojančių skirtingų turto klasifikacijos sistemų pasekmėje, nebus galima atlikti teisinių veiksmų, nes kažkokia turto klasė kitoje valstybėje, kuria paremtas konfiskavimas pirmojoje, neapima tokios konfiskuotino turto klasės. Pavyzdys daugiau teorinis, tačiau – galimas. Nusikalstamu būdu įgytos pajamos konvencijoje apibūdinamos, kaip bet kokios pajamos, tiesiogiai ar netiesiogiai įgytos ar gautos padarius nusikaltimą. Atribojimas tarp pajamų įgijimo ir gavimo taip pat nepadedą tinkamam taikymui. Kalbant apie konfiskavimo sampratą - tai yra **ilgalaikis** (paryškinta autoriaus) turto paėmimas remiantis teismo ar kitos kompetentingos institucijos sprendimu. Darytina išvada, kad ji iš esmės skiriasi nuo Jungtinių Tautų Konvencijoje dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta pateikta samprata, kurioje nurodytas **galutinis** (paryškinta autoriaus) nuosavybės atėmimas teismo arba kito kompetentingo organo sprendimu. Tokia situacija kelia problemas įtvirtinant turto konfiskavimo mechanizmą skirtingų valstybių nacionalinėse teisės sistemose, todėl vengtina, nes sukuria prielaidas problemiškam tarptautiniam bendradarbiavimui, kai konfiskuotinas turtas apima kelių valstybių jurisdikciją. Kalbant apie turto sampratą, galime konstatuoti, kad Konvencija iš esmės analogiškai traktuoja jo apimtį - valstybės, šios Konvencijos Šalys, priima, kiek leidžia jų teisinės sistemos, priemonės, būtinas užtikrinti galimybę konfiskuoti: a) nusikalstamu būdu įgytas pajamas padarius nusikaltimą, kuriam taikoma ši Konvencija, arba turtą, (savo verte) atitinkantį tokių pajamų vertę; b) turtą, įrangą ar kitas priemones, naudotas ar skirtas naudoti padarant nusikaltimus, kuriems taikoma ši Konvencija (12 straipsnio 1 dalis). Kaip galimo išplėstinio konfiskavimo taikymo nuostatą galime traktuoti konvencijoje esančią normą, nurodančią, kad valstybės narės gali apsvarstyti galimybę nustatyti reikalavimą, kad nusikaltimą padaręs asmuo įrodytų teisėtą tariamai nusikalstamu būdu įgytų pajamų ar kito konfiskuotino turto kilmę tiek, kiek toks reikalavimas atitinka tų šalių vidaus teisės principus ir teismo bei kitokio nagrinėjimo pobūdį.

ES teisinio reglamentavimo pagrindus pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo srityje šiuo metu sudaro keturi Tarybos pamatiniai sprendimai ir vienas Tarybos sprendimas:

- Pamatinis sprendimas 2001/500/TVR⁷⁰, kuriuo valstybės narės įpareigojamos numatyti galimybę konfiskuoti pajamas ir jų vertę atitinkantį turtą⁷¹, kai negalima areštuoti tiesioginių pajamų iš nusikaltimų, ir užtikrinti, kad kitų valstybių narių prašymai būtų nagrinėjami jiems suteikiant tokį patį prioritetą kaip ir nacionaliniame procese;

- Pamatinis sprendimas 2005/212/TVR⁷², kuriuo suderinami turto konfiskavimo teisės aktai. Įprasto pajamų konfiskavimo, įskaitant jų vertę atitinkančio turto konfiskavimą, galimybė turi būti numatyta visiems nusikaltimams, už kuriuos skiriama daugiau nei 1 metų laisvės atėmimo bausmė. Išplėstinio konfiskavimo⁷³ galimybė turi būti numatyta tam tikriems sunkiems nusikaltimams, „padarytiems nusikalstamo susivienijimo“;

- Pamatinis sprendimas 2003/577/TVR⁷⁴, kuriuo numatytas arešto aktų savitarpio pripažinimas;

- Pamatinis sprendimas 2006/783/TVR⁷⁵, kuriuo numatytas nutarimų konfiskuoti tarpusavio pripažinimas;

- Tarybos sprendimas 2007/845/TVR⁷⁶ dėl turto susigrąžinimo tarnybų keitimosi informacija ir bendradarbiavimo, kuriuo valstybės narės įpareigojamos įsteigti arba paskirti nacionalines turto susigrąžinimo tarnybas, veikiančias kaip pagrindiniai nacionaliniai ryšių palaikymo centrai, kurie užtikrindami glaudų bendradarbiavimą padėtų kuo greičiau visoje ES atsekti nusikaltimais įgytą turtą.

Taip pat 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje (toliau – Direktyva.)

Šiais teisės aktais pirmiausia buvo siekiama kovoti su sunkiais ir organizuotais nusikaltimais. Tačiau šiuo metu galiojančios ES materialinės baudžiamosios teisės nuostatos,

---

⁷⁰ 2001 m. birželio 26 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/500/TVR dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, išaldymo, areštavimo ir konfiskavimo. OL L 182, 2001 7 5. p. 1–2.

⁷¹ Atitinkamos vertės turto konfiskavimas – pinigų sumos, atitinkančios pajamų iš nusikaltimo vertę, konfiskavimas.

⁷² 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR, dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. OL L 68, 2005 3 15. p. 49–51

⁷³ Išplėstinis konfiskavimas – turto, kuris nesusijęs su tiesioginėmis pajamomis iš nusikaltimo, konfiskavimas, todėl nereikia nustatyti ryšio tarp įtariamai nusikalstamo turto ir konkretaus nusikalstamo elgesio.

⁷⁴ 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2003/577/TVR dėl turto arba įrodymų arešto aktų vykdymo Europos Sąjungoje. OL L 196, 2003 8 2 p. 45–55.

⁷⁵ 2006 m. spalio 6 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2006/783/TVR1 dėl tarpusavio pripažinimo principo taikymo nutarimams konfiskuoti. OL L 328, 2006 11 24 p. 59–78.

⁷⁶ 2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2007/845/TVR dėl valstybių narių turto susigrąžinimo tarnybų bendradarbiavimo nusikalstamu būdu įgytų pajamų bei kito susijusio turto paieškos ir nustatymo srityje. OL L 332, 2007 12 18 p. 116 – 118.

išskyrus susijusias su išplėstiniu konfiskavimu, taikomos pajamų iš bet kokios nusikalstamos veikos, už kurią skiriama didesnė nei vienerių metų laisvės atėmimo bausmė, konfiskavimui.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad turto konfiskavimo institutas istorinėje retrospektyvoje tarptautiniu mastu reglamentuojamas vis detaliau.

Dviejų viena kitam prieštaraujančių tendencijų (asmenys stengiasi slėpti turtą, o valstybės imasi priemonių tam turtui konfiskuoti) sankirtoje valstybės nustatė eilę priemonių, kurios leistų ne tik kovoti su nusikaltimų teikiama finansine nauda (nusikaltėliams), bet taip pat ir siektų nusikaltimų prevencijos. Pabrėžtinai ir dualistinis turto konfiskavimo instituto statuso klausimas baudžiamojoje teisėje: nesutariama ar tai bausmė, ar specifinė baudžiamoji priemonė. Pritartina R. Paužaitė, kuri teigia, jog „šie skirtumai pasireiškia ne tik skirtingu turto konfiskavimo sankcijos statusu įvairių valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose, bet ir tuo, kad kai kuriose valstybėse tam tikra jo dalis apskritai nepriklauso baudžiamosios teisės sferai. Nors rengiant tarptautinius dokumentus ir buvo pripažinta, kad esminiai turto konfiskavimo teisinio reguliavimo, taip pat jo teisinės prigimties skirtumai gali tapti kliūtimi efektyviam tarptautiniam teisiniam bendradarbiavimui.“⁷⁷

1.3. Turto konfiskavimo sampratos palyginamoji analizė Lietuvos ir tarptautiniuose dokumentuose

Kaip teigė Europos Komisija 2008 m. komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai „Pajamos iš organizuoto nusikalstamumo. Užtikrinkime, kad nusikalsti nebūtų pelninga“⁷⁸, esami teisiniai tekstai (Pamatiniai sprendimai) į nacionalinę teisę perkelti tik iš dalies. Pripažįstama, kad kai kurios pamatinių sprendimų nuostatos nelabai aiškios, o perkėlimas į nacionalinius teisės aktus nevienodas. Nepakankamas suderinamumas išplėstų konfiskavimo teisių kriterijuose ir tai gali turėti didelės neigiamos įtakos konfiskavimo orderių tarpusavio pripažinimui. Taip pat kyla svarbių klausimų dėl įšaldymo ir konfiskavimo orderių, o siekiant įšaldyti ir konfiskuoti turtą užsienyje, svarbu, kad egzistotų tikslingi ir veiksmingi mechanizmai. Atsižvelgiant į minėtuosius svarstymus, buvo siūloma apsvarstyti esamos ES teisinės sistemos išdėstymą nauja redakcija. Konkrečiai kalbant apie Pamatiniu sprendimu

---

⁷⁷ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. Jurisprudencija. 2007, Nr. 8(98). p. 21.

⁷⁸ Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai. Pajamos iš organizuoto nusikalstamumo. Užtikrinkime, kad nusikalsti nebūtų pelninga. KOM(2008) 766 galutinis. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugšėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0766>.

2001/500/TVR⁷⁹ suderintas kai kurių valstybių narių nuostatas dėl konfiskavimo ir baudžiamųjų sankcijų už pinigų plovimą, konstatuota, kad šis tekstas į daugelio valstybių narių nacionalinę teisę perkeltas palyginti gerai. Lietuva šiuo aspektu ne išimtis – BK priede (5 punkte) konstatuojama, kad su šiuo aktu mūsų įstatymas suderintas ir sprendimas įgyvendintas.

Pabrėžtinas ir smulkiau nagrinėtinas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (toliau – ES pamatinis sprendimas).⁸⁰ Pamatiniu sprendimu siekiama užtikrinti, kad valstybėse narėse būtų priimtos veiksmingos konfiskavimo taisyklės, įskaitant susijusio turto kilmės įrodymo taisykles. Iš 2007 m. gruodžio mėn. Komisijos įgyvendinimo ataskaitos⁸¹ matyti, kad daugelyje valstybių narių priemonės, kuriomis būtų sudaryta galimybė vykdyti platesnio masto konfiskavimą, įgyvendinamos lėtai. Teksto nuostatos neaiškios, todėl perkeliamos padrikai. Be to, pamatiniu sprendimu numatomi alternatyvūs išplėstų konfiskavimo teisių kriterijai. Atitinkamos nacionalinės valdžios institucijos vykdo kitos valstybės narės išduotus konfiskavimo orderius, tik jeigu jie pagrįsti tokiais pačiomis konfiskavimo priežastimis, kokios taikomos gaunančioje valstybėje narėje.

Turto konfiskavimo taikymas gali apimti iš esmės visus nusikaltimus, nes turtas, kuris buvo naudojamas arba dar tik planuojamas panaudoti nusikaltimų darymui bei ekonominė nauda atsiradusi atliekant nusikaltimus nėra susiejamas su tam tikrais nusikaltimais, kuriais buvo pažeistos specifinės baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės. Pasirinktas reguliavimo metodas, nustatant minimalią vienerių metų laisvės atėmimo ribą nusikaltimams, kuriems taikomas šis reguliavimas, siekiant išvengti turto konfiskavimo už mažareikšmius nusikaltimus bei proceso ekonomiškumo principo laikymasis. Taip pat pirmą kartą ES valstybėms narėms suteikta teisė išplėsti turto konfiskavimą. Ši priemonė gali būti paskirta tik tam tikrų kategorijų nusikaltimams: už kuriuos baudžiama laisvės atėmimo bausmėmis, ne trumpesnėmis nei 5-10 metų, o susijusiems su pinigų plovimu, ne trumpesnėmis nei 4 metai. Esant šioms prielaidoms, turto konfiskavimo ribos yra išplečiamos ir nacionalinis teismas gali skirti turto konfiskavimą kai:

---

⁷⁹ 2001 m. birželio 26 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/500/TVR dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, įšaldymo, areštavimo ir konfiskavimo. OL L 182, 2001 7 5. p. 1–2.

⁸⁰ 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. OJ L 68, 15.3.2005, p. 49–51.

⁸¹ Europos Komisijos ataskaita, parengta remiantis 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (2005/212/TVR) 6 straipsniu, COM (2007) 805.

- turtas buvo įgytas iš nuteistojo asmens nusikalstamos veiklos laikotarpiu, iki nuteisimo už minimą nusikaltimą;

- turtas buvo įgytas iš nuteistojo asmens panašios nusikalstamos veiklos laikotarpiu iki nuteisimo už minimą nusikaltimą;

- turto vertė yra neproporcinga nuteistojo asmens teisėtoms pajamoms.

Darytina, išvada, kad konfiskuotino turto ribos yra išplečiamos pakankamai dideliu mastu. Valstybės narės, be to, pačios gali nuspręsti, ar tikslinga išplėstini turto konfiskavimą sieti ne tik su konkrečiu nusikaltimą padariusiu asmeniu, bet ir su jo artimųjų giminaičių valdomu turtu, ar juridinio asmens, kurį minėtas asmuo kontroliuoja vienas arba su savo artimais giminaičiais. Tokia pati nuostata yra ir 2014 m. Direktyvoje.⁸² Kaip tokių nusikaltusių asmenų teisių garantija, yra pabrėžiama valstybių narių pareiga gerbti asmenų nekaltumo prezumpciją, kurios santykis su įrodinėjimo pareiga išplėstiniame turto konfiskavime bus analizuojamas žemiau.

Kalbant apie iš nusikalstamos veikos gauto turto sampratą, Tarybos pamatiniame sprendime 2005/212/TVR⁸³ dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo iš nusikalstamos veikos gautas turtas reiškia bet kokią ekonominę naudą iš nusikalstamos veikos. Direktyva apibūdina turtą kaip bet kokios rūšies materialų arba nematerialų, kilnojamąjį arba nekilnojamąjį turtą ir teisinius dokumentus ar raštus, patvirtinančius nuosavybės teisę arba teisę į tokį turtą. BK turto sąvokos nepateikia.

Direktyvoje kalbama apie būtinumą patikslinti esamą pajamų iš nusikaltimų sąvoką, kad ji apimtų tiesiogines pajamas iš nusikalstamos veiklos ir visą netiesioginę naudą, gautą, be kita ko, iš vėliau reinvestuotų ar transformuotų tiesioginių pajamų. Todėl pajamos gali apimti bet kokį turtą, taip tą, kuris buvo visiškai ar iš dalies transformuotas ar pakeistas į kitą turtą, arba tą, kuris buvo sumaišytas su turtu, gautu iš teisėtų šaltinių, neviršijant sumaišytųjų pajamų nustatytos vertės. Jos taip pat gali apimti pajamas ar kitą naudą, gautą iš pajamų iš nusikaltimų arba iš turto, į kurį arba su kuriuo buvo transformuotos, pakeistos ar sumaišytos tokios pajamos. Pamatiniame sprendime šis klausimas nenagrinėjamas, o BK konfiskuotinu turtu laiko šio kodekso uždraustus veikos įrankius, priemones ar rezultatus. Šio kodekso uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas.

---

⁸² 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje. OJ L 127, 29.4.2014, p. 39–50.

⁸³ 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. OJ L 68, 15.3.2005, p. 49–51.

Kalbant apie galimybę nekonfiskuoti turto, tai Pamatinis sprendimas konkrečiai galimybės nekonfiskuoti turtą išimtiniais atvejais nereglamentuoja, tik užsimena, kad pamatinis sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius principus, visų pirma įskaitant nekaltumo prezumpciją, kaip įtvirtinta Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje. Direktyva (18 straipsnis) nurodo, kad įgyvendindamos šią direktyvą, valstybės narės gali nustatyti, kad išimtinėmis aplinkybėmis konfiskavimas neturėtų būti skiriamas, jei tai pagal nacionalinę teisę atitinkamam asmeniui sukeltų nepagrįstai didelių sunkumų, remiantis atitinkamo konkretaus atvejo aplinkybėmis, kurios turėtų būti lemiamas veiksnys. Valstybės narės turėtų naudotis šia galimybe labai ribotai ir joms turėtų būti leista tik numatyti, kad konfiskavimas neskiriamas tais atvejais, kai dėl jo atitinkamas asmuo atsidurtų padėtyje, kurioje jam būtų labai sunku išgyventi. Nors LR BK 72 str. 3 d. numatyta, kad kaltininkui priklausantis konfiskuotinas turtas privalo būti konfiskuojamas visais atvejais, teismų praktikoje nustatyta, kad teismas vadovaudamasis proporcingumo principu, gali netaikyti baudžiamojo poveikio priemonės konfiskavimo.⁸⁴

Kalbant apie išplėstinį konfiskavimą, Pamatinis sprendimas (3 straipsnis) nurodo, kad numatyti trijų kategorijų būtiniausi reikalavimai, iš kurių valstybės narės gali pasirinkti, siekdamos taikyti išplėstinį konfiskavimą:

„A) Jeigu nacionalinis teismas, remdamasis konkrečiais faktais, yra visiškai įsitikinęs, jog svarstomas turtas buvo įgytas iš nuteisto asmens nusikalstamos veiklos laikotarpiu prieš nuteisimą už 1 dalyje minimą nusikaltimą, ką teismas laiko pagrįsta konkrečios bylos aplinkybėmis; arba,

B) jeigu nacionalinis teismas, remdamasis konkrečiais faktais, yra visiškai įsitikinęs, jog svarstomas turtas buvo įgytas iš nuteisto asmens panašios nusikalstamos veiklos laikotarpiu prieš nuteisimą už 1 dalyje minimą nusikaltimą, ką teismas laiko pagrįsta konkrečios bylos aplinkybėmis; arba,

C) jeigu nustatyta, kad turto vertė yra neproporcinga nuteistojo asmens teisėtoms pajamoms ir nacionalinis teismas, remdamasis konkrečiais faktais yra visiškai įsitikinęs, kad svarstomas turtas buvo įgytas iš šio nuteistojo asmens nusikalstamos veiklos.“⁸⁵

---

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-130-699/2015. Teismų praktika. 2015, 43, p. 381-398.

⁸⁵ 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. OJ L 68, 15.3.2005, p. 49–51

Direktyvoje pasisakoma, kad išplėstinį konfiskavimą turėtų būti galima taikyti tuomet, kai teismas yra įsitikinęs, jog atitinkamas turtas yra įgytas iš nusikalstamos veikos. Tai nereiškia, kad turi būti nustatyta, kad minėtas turtas yra įgytas iš nusikalstamos veikos. Valstybės narės gali numatyti, kad galėtų užtekti, pavyzdžiui, to, jog teismas, įvertinęs tikimybę, mano arba pagrįstai daro prielaidą, kad žymiai labiau tikėtina, jog minėtas turtas įgytas iš nusikalstamos veikos, o ne iš kitos veikos. Tokiomis aplinkybėmis teismas turi atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes, įskaitant faktus ir turimus įrodymus, kuriais remiantis galėtų būti priimtas sprendimas dėl išplėstinio konfiskavimo. Tai, kad asmens turtas yra neproporcingas jo teisėtoms pajamoms, galėtų būti vienu iš faktų, kuriais grindžiama teismo išvada, kad turtas įgytas iš nusikalstamos veikos. Valstybės narės taip pat galėtų nustatyti reikalavimą dėl tam tikro laikotarpio, per kurį galėtų būti laikoma, kad turtas yra įgytas iš nusikalstamos veikos.⁸⁶

Galime teigti, kad Pamatiniame sprendime kalbama apie visišką teismo įsitikinimą dėl turto neteisėtos kilmės, kai tuo tarpu Direktyvoje kalbama apie prielaidas ir proporcingumą, įrodinėjant neteisėto turto statusą.

BK 73¹ str. 1 d. išplėstinis turto konfiskavimas apibrėžiamas kaip kaltininko turto ar jo dalies, neproporcingos kaltininko teisėtoms pajamoms, paėmimas valstybės nuosavybėn, kai yra pagrindas manyti, kad turtas gautas nusikalstamu būdu. Taigi kalbame apie pagrindą manyti dėl turto neproporcingumo teisėtoms pajamoms. Taip pat atsižvelgtina į šio straipsnio 2 d. sąlygą, kad kaltininkas turi šio kodekso uždraustos veikos padarymo metu, po jos padarymo arba per penkerius metus iki jos padarymo įgyto turto, kurio vertė neatitinka jo teisėtų pajamų, ir šis skirtumas viršija 250 MGL dydžio sumą, arba per šiame punkte nurodytą laikotarpį kitiems asmenims yra perleidęs tokio turto. Tačiau pastebėtina, kad įstatyme įtvirtinant tokią sąlygą abejotina ar išplėstinis turto konfiskavimas, Direktyvos bei pamatų sprendimo atžvilgiu taikomas ne susiaurintai.

---

⁸⁶ 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje. OJ L 127, 29.4.2014, p. 39–50

2. TURTO KONFISKAVIMO IR IŠPLĖSTINIO TURTO KONFISKAVIMO INSTITUTO TAIKYMO YPATUMAI

2.1. Konfiskuotino turto apibrėžimo problema

Teisės teorijoje pateikiamas teiginys, kad „šiuolaikinio turto konfiskavimo instituto pagrindą sudaro trinarė konfiskuotino turto sistema: nusikalstamos veikos įrankiai ir priemonės (lot. *instrumentum sceleris*), nusikalstamos veikos dalykas (lot. *objectum sceleris*) bei iš nusikalstamos veikos gautas turtas (lot. *productum/fructum sceleris*). Turto konfiskavimo, kaip baudžiamojo poveikio priemonės pobūdis ir paskirtis, suponuoja tai, kad turtas, nesusijęs su nusikalstamos veikos padarymu, negali būti konfiskuojamas.“⁸⁷ Kalbant apie nusikalstamos veikos dalyką arba *objectum sceleris*, galime konstatuoti, kad vis tik BK nekalba apie šį konfiskavimo instituto elementą, todėl iš esmės galėtume kalbėti tik apie du elementus: nusikalstamos veikos įrankiai ir priemonės bei iš nusikalstamos veikos gautas turtas. LAT apibendrinime taip pat konstatuojama, kad „nusikalstamos veikos dalykas kaip savarankiška konfiskuotino turto rūšis BK 72 straipsnyje *expressis verbis* nenurodytas, todėl gali būti konfiskuojamas, jeigu atitinka kitų šiame straipsnyje nurodytų konfiskuotino turto rūšių požymius. Teismų praktikoje nusikalstamų veikų dalykas paprastai pripažįstamas darant nusikalstamą veiką panaudotu turtu (BK 72 straipsnio 2 dalies 2 punktas).“⁸⁸

Šiuo požiūriu teisės teorijoje taip pat reiškiamą nuomonę, kad BK nuostatos ir jų pagrindu besiformuojanti teismų praktika diktuoja būtinybę asmenų veiklą ir iš jos gaunamą turtinę naudą skirstyti į keletą (ne)teisėtumo lygmenų, su kiekvienu iš jų siejant atitinkamas poveikio priemones, atskirai apibrėžiant jų taikymo apimtį.⁸⁹

Konstitucinis Teismas, sprenddamas klausimą dėl asmeninio turto konfiskavimo, nors ir netiesiogiai, taip pat susiejo jį su turtinės naudos, padarius nusikaltimą gavimu, tiesiogiai neatskirdamas ir to turto, kuris gautas padarius nusikalstamą veiką, ir kito teisėtai įgyto turto.

---

⁸⁷ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, Nr. 4(4). p. 196.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. *Teismų praktika*. 2010, Nr. 32.

⁸⁹ KAZILIŪNAITĖ, R. Baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių savanaudiškos veiklos aspektų įtaka iš šios veiklos gaunamo turto statusui. *Socialinių mokslų studijos*. 2013, Nr. 5(1) p. 348.

Tokiu būdu jis padarė išvadą dėl turto konfiskavimo kaip papildomos bausmės teisėtumo.⁹⁰ Taigi, galime sakyti, kad turto nusikalstamą kilmę (jeigu tas turtas nėra nusikaltimo įrankis) atskleidžia jo ryšys su nusikalstamos veikos padarymu, t.y. jo atsiradimo nusikalstama kilmė. BK 72 straipsnio 2 dalyje šis ryšys apibūdinamas naudojant tokias sąvokas kaip „nusikalstamos veikos rezultatas“ ar „iš nusikalstamos veikos gauti...“.

Lietuvos apeliacinis teismas baudžiamojoje byloje Nr. 1A-275-202/2015 nuosprendį pakeitė BPK 328 straipsnio 1 punkte numatytu pagrindu dėl nepagrįstai nuteistajam G. B., nuteistam pagal BK 182 straipsnio 2 dalį ir BK 183 straipsnio 2 dalį, pritaikyto turto konfiskavimo. Apygardos teismas nuteistojo G. B. namuose rastus 10 000 Lt konfiskavo, vadovaudamasis BPK 72 straipsnio 2 dalies 3 punktu, konstatavęs, kad šie pinigai gauti iš nusikalstamos veikos. Apeliacinis teismas nustatė, kad apygardos teismas nuosprendyje nepateikė jokių motyvų, pagrindžiančių išvadą, kad šie pinigai gauti iš nusikalstamos veikos. Tuo tarpu tokia teismų praktika, kai taikant turto konfiskavimą, nuosprendžiuose apsiribojama nuoroda į BK 72 straipsnio 2 dalies 3 punktą, nepagrindžiant, kodėl konfiskuojamas turtas pripažįstamas iš nusikalstamos veikos gautu turtu, yra ydinga. Byloje nesant įrodymų, pagrindžiančių nusikalstamą pinigų kilmę, nuosprendžio dalis dėl turto konfiskavimo buvo panaikinta. Nuosprendis skustas kasacine tvarka, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kasacinį skundą atmetė.⁹¹

V. Piesliako teigimu, vertinant turto konfiskavimo taikymo praktiką Lietuvoje nuo 2003 m., t. y. nuo naujo Baudžiamojo kodekso įsigaliojimo, iki 2010 m. gruodžio 2 d. įstatymo priėmimo (įvedusiu išplėstinio turto konfiskavimo institutą), reikia konstatuoti, kad dažniausiai teismų buvo konfiskuojami nusikaltimo padarymo įrankiai ar priemonės, tačiau retai iš nusikaltimo gauta materialinė nauda.⁹² Turtiniuose nusikaltimuose turtas buvo konfiskuojamas tik tais atvejais, kai byloje nukentėjusieji nereiškė civilinių ieškinių,⁹³ arba kontrabandos, su kyšininkavimu, narkotikų, ginklų prekyba, prostitucija ar prekyba žmonėmis susijusių

---

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993-12-13 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio 2 dalies ir Baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Konstitucijai“, Valstybės žinios. 1993, Nr. 70-1320.

⁹¹ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 metų Lietuvos apeliacinio teismo veiklos apžvalga. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: www.apeliacinis.lt/download/462/2015%20metu%20lapt%20ataskaita.pdf.

⁹² PIESLIAKAS, V. Neteisėtu būdu gautų pajamų konfiskavimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: siekiai ir realybė. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18 (2). p. 677.

⁹³ Žr. PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. *Jurisprudencija*. 2008, 11(113). p. 60.

nusikaltimų atvejais.⁹⁴ Tikėtina, kad tokiu atveju buvo konfiskuotas kontrabandos dalykas ar kontrabandos gabenimo priemonės, pvz. automobiliai. Tačiau kokį turtą kaltinamieji turi ir iš kur jis įgytas, ar valdomas turtas atitinka asmens gaunamas pajamas, pareigūnai netyrė. Šioje vietoje galima būtų pasiremti Teisės instituto tyrimo išvadomis, kuriose teigiama, kad „bent iš dalies nusikalstamu būdu gautų antrinių pajamų naudojimas tolesnėje veikloje nėra tiriamas atsižvelgiant į tai, kad prokurorai, nors tai jiems pavesta pagal Baudžiamojo proceso kodekso 170¹ straipsnį, tai atlieka nepakankamai kruopščiai. Generalinio prokuroro rekomendacijose dėl finansų tyrimo nėra nurodyta, kad prokurorai turėtų tirti antrines nusikalstamos veikos pajamas, ir, kaip matyti iš pastarųjų penkerių metų teismų sprendimų, tai nebuvo atliekama. Savo ruožtu teismai, sprenddami dėl turto konfiskavimo, remdavosi ikiteisminio tyrimo metu surinktais duomenimis apie konfiskuotiną turtą.“⁹⁵

BK 72 straipsnio kontekste vartojama turto sąvoka turi būti aiškinama taip, jog apimtų visus atvejus, kada turtas galėjo būti nusikalstamos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. BK 72 straipsnio 6 dalis nurodo, kad skirdamas turto konfiskavimą teismas turi konfiskuoti daiktus arba konfiskuojamo turto vertę pinigais. Taip pat yra reglamentuojama, kad konfiskuojamas turtas gali būti daiktas arba turtas, kuris turi piniginę vertę. Daiktai baudžiamojoje teisėje suvokiami kaip materialios vertybės.

Kalbant apie turtą, O. Fedosiuk taip apibūdina turto sampratą baudžiamąja prasme – „turtu vadintini tiek materialūs, tiek ir nematerialūs daiktai, turintys objektyvų ekonominį turinį. Kokie nematerialaus pasaulio daiktai laikytini turtu, priklauso nuo to, ar šie daiktai geba tapti subjekto turėjimo dalyku, įeiti į jo ekonominį aktyvą, tapti atlygintinių sutarčių objektu.“⁹⁶ Pabrėžtina, kad BK specialiojoje dalyje minimas turtas yra vienas iš nusikalstamos veikos požymių, tuo tarpu konfiskuotino turto samprata yra daug platesnė ir nėra būtina įrodinėjant nusikalstamą veiką. Tokiu būdu atsiranda nauja baudžiamosios bylos įrodinėjimo kryptis.⁹⁷ Aiškinantis šią sąvoką, svarbi aplinkybė yra tai, kad asmuo yra padaręs nusikalstamą veiką arba trečiasis asmuo neteisėtai praturtėjo. Darytina išvada, kad tokios aplinkybės suponuoja, jog siekiant tinkamai taikyti turto konfiskavimą, reikia remtis civilinėje teisėje vartojama juridine

---

⁹⁴ PIESLIAKAS, V. Neteisėtu būdu gautų pajamų konfiskavimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: siekiai ir realybė. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18 (2). p. 677.

⁹⁵ DAUKŠAITĖ, I., KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. Teismų praktika korupcijos bylose: kai kurie Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją nuostatų dėl bausmių juridiniams asmenims skyrimo ir turto konfiskavimo įgyvendinimo aspektai. Mokslo studija. Vilnius: Teisės institutas, 2015. P. 57.

⁹⁶ FEDOSIUK, O. Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame procesuose. *Jurisprudencija*, 2002, Nr. 28(20). p. 88.

⁹⁷ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, Nr. 4(4). p. 205.

turto samprata, kuri suvokiama, kaip materialių daiktų, turtinių teisių ir turtinių pareigų visuma,⁹⁸ Tai yra tikslinga taikyti platesnę sampratą.

Jau minėtame ES pamatiniame sprendime turto sąvoka aiškinama panašiai, apimdama bet kokią turtą, tiek materialų, tiek nematerialų, kilnojamąjį ir nekilnojamąjį bei teisinius dokumentus, patvirtinančius nuosavybės teisę arba interesą į tokią turtą.⁹⁹

Pritartina teisės teoretikų teigimui, kad konfiskuotino turto apibrėžimas po 2010 metų BK 72 straipsnio pakeitimų¹⁰⁰ tapo maksimaliai platus, atitinkantis plačiausius tarptautinių dokumentų, liečiančių turto konfiskavimo klausimus, reikalavimus.¹⁰¹ Konfiskuotinas turtas, kaip nusikalstamos veikos rezultatas, įvardijamas tiesiogiai ar netiesiogiai iš jos gautu bet kokio pavidalo turtu. Todėl galime teigti, kad apriboti šio straipsnio taikymo galimybes gali tik teisėsaugos institucijų gebėjimų, galimybių ar profesionalumo trūkumas. Šiai nuostatai patvirtinti galime pateikti LAT nutartį, kurioje teismas konstatuoja, kad „atkreiptinas dėmesys į tai, jog kaltininko iš nusikalstamos veikos gauta turtinė nauda (taip pat ir iš nusikalstamos veikos gauti pinigai) bei jos dydis **visais atvejais yra baudžiamojoje byloje įrodinėtinos aplinkybės** (paryškinta autoriaus), kurios nustatomos pagal bendrąsias įrodinėjimo taisykles, o BPK nenustatyta specialių, būtent turto konfiskavimui taikomų, įrodinėjimo būdų. Kasacinės instancijos teismas pažymi, kad pagal BK 72 straipsnio nuostatas iš prostitucijos D. D. konfiskuotina iš nusikalstamos veikos gauta pinigų suma nustatoma pagal bylos duomenis, kuriems taikomos visos BPK 20 straipsnyje nustatytos įrodinėjimo taisyklės. Žemesnės instancijos teismai, nustatydami ir vertindami konfiskuotino iš D. D. turto dydį, rėmėsi byloje esančiais rašytiniais įrodymais, nukentėjusiųjų ir liudytojų parodymais, bankuose atliktų finansinių operacijų duomenimis. Be to, apeliacinės instancijos teismas, iš naujo vertindamas ir sprenddamas iš D. D. konfiskuotino turto dydžio klausimą, visiškai pagrįstai nustatė, kad iš jam inkriminuotos nusikalstamos veikos jis gavo 238 933,41 Lt pajamų. Taigi teisėjų kolegija, nagrinėdama turto konfiskavimo klausimą, neperžengdama kasacinio skundo ribų, sprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka, atlikęs įrodymų tyrimą ir įvertinęs byloje surinktų įrodymų visumą, nustatydamas minėtą konfiskuotino turto dalį nepadarė

⁹⁸ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, Nr. 4(4). p. 205.

⁹⁹ 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. OJ L 68, 15.3.2005, p. 49–5.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72-3, 189-1 straipsniais 2010 m. gruodžio 2 d. įstatymas Nr. XI-1199. Valstybės žinios, 2010, Nr. 145-7439.

¹⁰¹ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 288.

BPK pažeidimų, tinkamai taikė BK 72 straipsnio nuostatas.¹⁰² Šiuo atveju, teismas pabrėžia, kad buvo tinkamai iširtos visos bylos aplinkybės, susijusios su turto konfiskavimo klausimu, t.y. ikiteisminio tyrimo institucija surinko visus reikiamus duomenis, kurie teismo įvertinti bei buvo pripažinti įrodymais. Šiuo atveju konstatuotina, kad „įrodinėjimas baudžiamajame procese turi ribas – jis turi vykti tol, kol nustatomos visos svarbios (o ne visos įmanomos) bylai aplinkybės ir nelieka protingos tikimybės, kad naujų duomenų tyrimas galėtų pakeisti daromas išvadas dėl tam tikrų svarbių aplinkybių pripažinimo nustatytais ar nenustatytais (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-114/2008, 2K-530/2014, 2K-565/2014)<...> Esant tokioms aplinkybėms, teisėjų kolegija daro išvadą, kad bylą išnagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendimą taikyti D. D. baudžiamojo poveikio priemonę, numatytą BK 72 straipsnyje, pagrindė ne spėjimu, o teisiamaajame posėdyje išnagrinėtų įrodymų visetu.“¹⁰³

Tuo pačiu pritartina autoriams, teigiantiems, kad vis tik šioje vietoje galime išskirti tris susijusias problemas:

- kaltininko sąnaudų darant nusikaltimą teisinis statusas;
- nusikaltimo dalyko samprata;
- kaltininko gautos naudos, į kurią yra nukreipti nukentėjusių nuo nusikalstamos veikos asmenų ieškiniai, traktavimas.¹⁰⁴

Kalbant apie kaltininko sąnaudų darant nusikaltimą problematiką, „egzistuoja dvi nuomonės, kurias galima suvesti į principą „bruto“ arba „neto“, t. y. atskaičius išlaidas arba konfiskuojant visas nusikalstama veika gaunamas pajamas. Pritartina nuomonei, kad naudos iš nusikaltimo konfiskavimo teisinės prigimties argumentas nepaneigia *bruto* principo taikymo pagrįstumo. Dar pažymėtina, kad vienas pagrindinių *neto* principo trūkumų yra su juo susiję sunkiai įveikiami įrodinėjimo sunkumai siekiant nustatyti, kokias išlaidas patyrė kaltininkas ir koks buvo jo grynasis pelnas iš nusikalstamos veikos.“¹⁰⁵ Šioje vietoje galima pritarti R.

---

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-210-942/2015. . [interaktyvus; [žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1040529?nr=3>.

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-210-942/2015. . [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1040529?nr=3>.

¹⁰⁴ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 289.

¹⁰⁵ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 290.

Paužaitės nuomonei, kad, konfiskuojant pajamas iš nusikalstamos veikos, turėtų būti laikomasi diferencijuoto požiūrio.¹⁰⁶ Teismų praktika taip pat atitinka šiuos mokslo teiginius.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad tokiu būdu gauti pinigai ir (ar) kitą materialią vertę turintys daiktai konfiskuojami, jeigu kaltininkas iš nusikalstamos veikos neteisėtai praturtėjo, o byloje nereiškiamas civilinis ieškinys ar nėra duomenų, jog neteisėtai užvaldytas turtas buvo grąžintas nukentėjusiajam (kasacinės nutartys Nr. 2K-511/2010, 2K-329/2011 ir kt.). Tais atvejais, kai nusikalstamu būdu užvaldytas turtas grąžinamas nukentėjusiajam asmeniui arba pareiškiami civiliniai ieškiniai, arba kitokiu būdu susitariama dėl padarytos žalos atlyginimo, turto konfiskavimas gali būti taikomas tik tada, kai asmuo neteisėtai įgytą turtą ar jo dalį yra pardavęs ar kitokiu būdu gavęs iš jo turtinės naudos (kasacinė nutartis Nr. 2K-368/2011).¹⁰⁷

Kalbant apie nusikalstamos veikos dalyką, galime pasakyti, kad tuomet, kai dalykas sudaro iš nusikalstamos veikos gaunamą naudą (kyšininkavimo atveju – kyšis, vagystės atveju – svetimas turtas), galima sutikti, kad nusikalstamos veikos dalyką vertinti kaip pajamas iš nusikalstamos veikos yra pagrįsta. Tačiau teismų praktika pajamas iš nusikalstamos veikos aiškina plačiau ir dalyką pripažįsta tokiomis pajamomis net ir tuomet, kai dalykas ir pajamos iš nusikaltimo (kurių gali ir visiškai nebūti) nesutampa (kontrabandos bylos). Teismų praktika remiasi 2003 m. gruodžio 29 d. nutarime Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“¹⁰⁸ suformuluotu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato išaiškinimu, kad kontrabandos dalykas ir už ją gauti pinigai bei kiti materialią vertę turintys daiktai konfiskuojami BK 72 straipsnio 2 dalies 3 punkto pagrindu kaip pajamos iš nusikalstamos veikos.¹⁰⁹ Pritartina autoriams, teigiantiems, kad „kontrabanda daroma siekiant importuoti prekes nesumokant valstybei pridėtinės vertės, muito ir akcizo mokesčių. Šie nesumokėti mokesčiai ir sudaro kaltininko gaunamą naudą (arba dalį jos, kai kontrabandinės prekės parduodamos pigiau, nei jų apmokestinti analogai). Pačios prekės, įgytos iš pardavėjų užsienio valstybėje, kaip ir teisėtai gauti pinigai (sukaupti iš atlyginimo, gauti kaip paskola, kaip pajamos už parduotas prekes ir t. t.) nėra iš nusikalstamos veikos gauta nauda,

---

¹⁰⁶ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. Socialinių mokslų studijos. 2009, Nr. 4(4). Pp 207.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84/2012. Teismų praktika. 2012, 37, p. 290-325.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 "Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose". Teismų praktika. 2003, Nr. 20.

¹⁰⁹ Kontrabandos dalykas yra visi daiktai, privalomi pateikti muitinei nepriklausomai nuo to, ar tai yra Europos Bendrijos ar ne Europos Bendrijos prekės. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. vasario 1 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-6-113/2011. [interaktyvus; [žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/223570?nr=1>.

nėra iš jos gautos pajamos.¹¹⁰ Tai nulemia prekių konfiskavimo teisinė prigimtis, leidžianti daryti išvadą, kad tai anaipol ne restitucinis asmens nuosavybės teisės ribojimas, o baudžiamasis.

Kalbant apie nusikaltimo įrankius ir priemones, vienoje byloje LAT nurodė, kad „konfiskuojamas tas turtas, kuris buvo nusikaltimo įrankis, priemonė ar nusikalstamos veikos rezultatas. Šis įstatymo reikalavimas yra imperatyvus. Nusikalstamos veikos padarymo priemonės baudžiamojoje teisėje suprantamos kaip įtaisai, įrenginiai, mechanizmai, prietaisai ir kiti materialūs daiktai, kurie sudaro sąlygas ar palengvina tokios veikos padarymą, nors jų panaudojimas pats savaime tiesiogiai nedaro žalos atitinkamos veikos objektui ar dalykui. Tokia nusikalstamos veikos padarymo priemone laikoma ir transporto priemonė, jeigu ja kaltininkas naudojasi tam, kad susidarytų galimybę padaryti veiką ar palengvintų jos darymą (nutartis kasacinėje byloje Nr. 2K-5/2007). Transporto priemonė laikoma panaudota nusikaltimui daryti, jeigu ji specialiai tam buvo pritaikyta arba tiesiogiai panaudota nusikaltimo dalykui gabenti, jei gabenimas be tokios priemonės būtų negalimas (nutartis kasacinėje byloje 2K-50/2007). Šiuo konkrečiu atveju N. K. priklausantis automobilis (duomenys neskelbtini) pripažintinas nusikaltimo padarymo priemone, nes juo nuteistasis atvyko į nusikaltimo vietą iš anksto numatydamas, kad naudos automobilį pagrobtiems daiktams gabenti, taip pat gabeno pagrobtus, daug sveriančius daiktus iš nusikaltimo vietos į namus, o vėliau į metalo laužo supirkimo punktą. Taigi transporto priemonė buvo panaudota nusikaltimui palengvinti ir be jos kaltininko tikslas pagrobtį turtą negalėtų būti realizuotas. Atsižvelgdama į šias aplinkybes, kolegija daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas, neįtraukdamas į konfiskuotinų daiktų sąrašą N. K. priklausančio automobilio (duomenys neskelbtini), netinkamai taikė baudžiamąją įstatymą, todėl teismo nuosprendžio dalis dėl konfiskuotino turto keistina.¹¹¹ Teismas konfiskavo nusikalstamoje veikoje naudotą automobilį.

Taigi, ir pas kaltininką esanti transporto priemonė, kuri buvo panaudota darant kontrabandos nusikaltimą, konfiskuojama BK 72 straipsnio 2 dalies 2 punkto pagrindu. Transporto priemonė laikoma panaudota kontrabandos nusikaltimui daryti, jeigu ji specialiai tam

---

¹¹⁰ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 293.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-636/2007. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/81757?nr=4>.

buvo pritaikyta (įrengta slėptuvė kontrabandos dalykui paslėpti) arba tiesiogiai panaudota kontrabandos dalykui gabenti, jei gabenimas be tokios priemonės būtų negalimas.¹¹²

Kiti teismų praktikos apibendrinimai nurodo, kad iš prekybos žmonėmis ar prekybos žmonėmis aukų išnaudojimo gautos pajamos ar turtas turi būti konfiskuojamas kaip nusikaltimo rezultatas, t. y. tiesiogiai ar netiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautas bet kokio pavidalo turtas (BK 72 straipsnio 2 dalis),¹¹³ o kyšis, perduotas kyšio gavėjui, vadovaujantis BK 72 straipsnio 2 dalimi, konfiskuojamas, kai tuo tarpu kyšis, duotas su teisėsaugos institucijos žinia, nekongfiskuojamas ir gražinamas jo savininkui.¹¹⁴

Jau cituotame Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nuosprendyje, priimtame baudžiamojoje byloje Nr. 1A-586/2014, teismas konstatavo, kad turto iššvaistymo atveju, toks konfiskuotinas turtas neatitinka BK 72 str. nuostatų¹¹⁵, tuo tarpu kitoje baudžiamojoje byloje Nr. 1A-91-518/2015 apeliacinės instancijos teismas pakeitė nuosprendžio dalį dėl pasisavintų piniginių lėšų konfiskavimo. Teismas nustatė, kad pasisavintos bendrovės lėšos yra nusikalstamos veikos rezultatas, todėl jos turi būti konfiskuotos BK 72 straipsnio 2 dalies pagrindu. Pritaikyta BK 72 straipsnio 2 dalis ir konfiskuotas BK 183 straipsnio 2 dalies nusikaltimo rezultatu esantis turtas – piniginių lėšos. Nuosprendis skųstas kasacine tvarka, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kasacinį skundą atmetė.¹¹⁶

Kalbant apie pajamų iš nusikalstamos veikos sampratą, tuo atveju kai šios pajamos sudaro nuostolius nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims bei ieškinius dėl žalos atlyginimo, nekyla abejonių, ar turtinė nauda, gauta nusikaltimu padarius žalos nukentėjusiam asmeniui, yra pajamos iš nusikalstamos veikos. Tačiau klausimas dėl tokių pajamų konfiskavimo yra aktualus, nes R. Paužaitės teigimu „nagrinėjant turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykį svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad BK 72 straipsnio nuostata konfiskuoti iš nusikalstamos veikos gautus pinigus ir kitus materialią vertę turinčius daiktus yra

---

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 "Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje". Teismų praktika. 2003, Nr. 20

¹¹³ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro, Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. gruodžio 17 d. įsakymas Nr. I-327/IV-1015/A1-758 „Dėl Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų patvirtinimo“. TAR, 2015-12-28, Nr. 20631.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 4 d. Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga Nr. 2-2007. Teismų praktika. 2007, Nr. 26.

¹¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nuosprendis, priimtas baudžiamojoje byloje Nr. 1A-586/2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/941588>.

¹¹⁶ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 metų Lietuvos apeliacinio teismo veiklos apžvalga. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: www.apeliacinis.lt/download/462/2015%20metu%20lapt%20ataskaita.pdf.

imperatyvi. Tuo tarpu būtinumas atlyginti asmeniui padarytą žalą yra konstitucinis principas (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. sausio 20 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai), kurį detalizuoja bei įgyvendinimo būdus nustato Baudžiamojo proceso kodeksas, Civilinis kodeksas bei kiti teisės aktai.¹¹⁷

Taigi, nusikalstamu būdu gauto turto konfiskavimas galimas dviem atvejais: a) kai neteisėtai praturtėjama iš nusikalstamos veikos, neturinčios tiesioginių nukentėjusiųjų (angl. *victimless crime*) arba b) kai nukentėjusieji atsisako savo teisės į nusikalstama veika padarytos turtinės žalos atlyginimą. Kitais atvejais teikiamas prioritetas nukentėjusiojo (civilinio ieškovo) teisių užtikrinimui, todėl turto konfiskavimas taikomas tik tada, kai kaltininko iš nusikalstamos veikos gauta turtinė nauda viršija padarytos žalos dydį,¹¹⁸ o dviejų imperatyvų (konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo) kolizija gan vienareikšmiškai turi būti sprendžiama žalos atlyginimo naudai.¹¹⁹ Šiuos teiginius patvirtina ir kasacinio teismo praktika. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus, teisėjų kolegija konstatavo, kad „byloje sprendžiant pasisavinto turto konfiskavimo klausimą esminė aplinkybė yra tai, ar nuteistasis G. Š. atlygino UAB „B“ padarytą žalą. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą teismų praktiką kaltininkui atlyginus nukentėjusiajam asmeniui padarytą žalą BK 72 straipsnio nuostatos paprastai netaikomos. Pirmosios instancijos teismas netyrė aplinkybių, kodėl įrengimai ir serviso įranga nebuvo įtraukti į UAB „B“ balansą. <...> Apeliacinės instancijos teismas privalėjo atlikti įrodymų tyrimą¹²⁰ ir tik ištyręs minėtas pirmosios instancijos teismo netirtas aplinkybes padaryti atitinkamas išvadas. Be to, apeliacinės instancijos teismas nepasisakė dėl įvairių patalpų remontui panaudotų pinigų. Remiantis tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad esminės bylos aplinkybės dėl padarytos žalos atlyginimo UAB „B“ nebuvo ištirtos. <...> Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad turto pasisavinimo dalyko – pinigų – natūroje nerasta, todėl pagal BK 72 straipsnio 5 dalį iš nuteistojo G. Š. galėjo būti išieškota

---

¹¹⁷ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. Jurisprudencija. 2008, Nr. 11(113). p. 58.

¹¹⁸ PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. Jurisprudencija. 2008, Nr. 11(113). p. 60.

¹¹⁹ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 296.

¹²⁰ Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 324 straipsnio 6 dalimi, apeliacinės instancijos teismas gali atlikti įrodymų tyrimą. Įrodymų tyrimas atliekamas ir atnaujinamas pagal šio Kodekso XXI skyriuje nustatytas taisykles. Prireikus įrodymų tyrimas gali būti atnaujintas ir baigiamųjų kalbų metu bei priimant nuosprendį ar nutartį. BPK XXI skyriuje yra nustatytos įrodymų tyrimo taisyklės teismo proceso metu.

konfiskuotino turto vertę atitinkanti pinigų suma. Tokią teismų praktiką formuoja Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (plenarinės sesijos nutartis Nr. 2K-P-444/2005).¹²¹

Kalbant apie specialius tarptautinius teisinius instrumentus, reglamentuojančius konfiskuotino turto sampratą, pažymėtina, kad Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 31 straipsnio 6 dalyje¹²² nurodyta, jog „šiam straipsnyje nurodytos priemonės, kurios taikomos nusikalstamu būdu įgytoms pajamoms ar kitokiai naudai, gautai iš tokių pajamų, tokiu pat būdu ir tokia pat apimtimi taikomos turtui, į kurį paverstos ar konvertuotos tokios pajamos, ar turtui, susimaišiusiam su tokiomis pajamomis“. Taigi, šioje straipsnio dalyje kalbama apie tris skirtingas konfiskuotino turto grupes: pirma, tai pajamos ar kita nauda, gauta iš pajamų (t. y. pridėtinė vertė, gauta iš nusikalstamu būdu gautų pajamų); antra, tai turtas, įgytas nusikalstamu būdu gautomis pajamomis, ir, trečia, turtas, įgytas sumaišant teisėtas pajamas ir pajamas, gautas nusikalstamu būdu. Kaip matyti, Konvencijos nuostatos ypatumas – pajamos ar turtas, gauti iš nusikalstamų pajamų. Kaip nurodo R. Paužaitė, „netiesioginės arba antrinės pajamos iš nusikalstamos veikos – pati „moderniausia“ ir sudėtingiausia konfiskuotino turto atmaina. Ši koncepcija susiformavo kuriant tarptautinius dokumentus, skirtus kovai su neteisėtu disponavimu narkotinėmis medžiagomis, pinigų plovimu bei organizuotu nusikalstamumu. Tai pelnas ar kitokia turtinė nauda, gaunama ne iš pačios nusikalstamos veikos, bet iš tiesioginių pajamų, t. y. kaltininkas „padaugina“ tiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautą turtą, pvz., investuoja nusikalstamu būdu gautus pinigus ar išnuomoja pagrobtą automobilį.“¹²³

---

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-208/2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/86635?nr=1>.

¹²² Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 136-5145.

¹²³ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, Nr. 4(4). p. 203.

2.2. Turto konfiskavimas ir išplėstinio turto konfiskavimas bei proporcingumo principas

Lietuvių kalbos žodyne žodis „proporcingas“ reiškia: „<...> susijęs tam tikru santykiu su kuriuo nors dydžiu.“¹²⁴ Lingvistinė žodžio analizė rodo, kad kiekvienu atveju proporcingumas reiškia atitinkamą santykį tarp dviejų ar daugiau elementų. Tačiau teisėje proporcingumas matematinis ar kitu tikslu matu neišreikštas, dėl to proporcingumas yra vertinamasis kriterijus, priklausantis nuo jį taikančio asmens subjektyvaus vertinimo. Kai kurie autoriai šį principą apibūdina vartodami sąvoką „adekvatus“.¹²⁵ Tačiau kadangi įstatyme jis apibrėžiamas per proporcingumo kriterijų, manytina, kad reiktų tokią formuluotę ir naudoti. Teisės aktai proporcingumo principo sampratos dėl principo daugiareikšmiškumo ir priklausomybės nuo konteksto, kuriame jis taikomas nepateikia.¹²⁶

Kaip teigiama teisės teorijoje, teisėje proporcingumas yra sunkiai konkretizuojamas santykis tarp sunkiai lyginamų, bendro vardiklio iš esmės neturinčių dalykų. Sprendžiant dėl turtinio poveikio priemonių teisės pažeidėjams proporcingumo, ant vienos svarstyklių lėkštelės tenka dėti iš asmens paimamo turto vertę ir asmens patiriamus sunkumus netekus turto, o ant kitos lėkštelės – visuomenės tikslus, kurių siekiama taikant turtinio poveikio priemonę: visuomenės saugumą nuo sunkių organizuotų nusikaltimų ar kitokių teisės pažeidimų, jų kontrolę (prevenciją) ir atpildą pažeidėjui. Proporcingumas yra vertybinė, o ne formali kategorija, kurią būtų galima nesunkiai pamatuoti.¹²⁷ Tai principas, kuris „leidžia patikrinti, ar teisės aktai arba pareigūnų veikla nukrypsta nuo tam tikrų standartų. Toks nukrypimas visuomet yra teisinio reguliavimo nenuoseklumo, prieštaravimo požymis ir duoda pagrindą koreguoti tam tikrus teisės aktus ar pareigūnų veiklą.“¹²⁸

Konstitucinis Teismas kaip proporcingumo reikalavimo sinonimus vartoja *adekvatumo*, taip pat „*pusiausvyros*“ reikalavimus: „konstituciniai teisingumo ir teisinės valstybės principai reiškia ir tai, kad tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų

---

¹²⁴ NAKTINIENĖ, G. et al. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (atnaujinta versija, 2008). [interaktyvus; [žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: www.lkz.lt.

¹²⁵ JURKA, R., et al. Baudžiamojo proceso principai. Vilnius: Eugrimas, 2009, p. 153; MERKEVIČIUS, R. Baudžiamasis procesas: įtariamojo samprata. Vilnius: Registrų centras, 2008, p. 82–83.

¹²⁶ LOSIS, E. Proporciningumo principas – tarptautinis prievartos priemonių taikymo standartas. Baudžiamojo proceso tarptautiškumas: patirtis ir iššūkiai, Vilnius, 2013, p. 381.

¹²⁷ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 23.

¹²⁸ KŪRIS, E. Konstitucinių principų plėtojimas konstitucinėje jurisprudencijoje : [Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga, Neringa, 2001 m. birželio 11-12 d.]. Vilnius : Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2002.

prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas), už teisės pažeidimus nustatytos sankcijos (nuobaudos, bausmės) turi būti proporcingos šiems pažeidimams. Konstituciniai teisingumo ir teisinės valstybės principai neleidžia nustatyti už teisės pažeidimus tokių nuobaudų, taip pat ir tokio dydžio baudų, kurios būtų akivaizdžiai neproporcingos (neadekvačios) teisės pažeidimui bei siekiamam tikslui.¹²⁹

Teorijoje išskiriami du pagrindiniai aspektai, kuriais gali būti vertinamas nuosavybės teisės apribojimų proporcingumas – materialinis ir procesinis. Kalbant apie materialinį aspektą, juo „vertinama taikytinų nuosavybės apribojimų apimtis: ar šie ribojimai nebus pernelyg didelė našta jų adresatui ir su juo artimais socialiniais ryšiais susijusiems asmenims. Maksimali apribojimų apimtis gali būti viso (įskaitant teisėtai įgytą) asmens turto konfiskavimas, o bene mažiausia ribojimų apimtis – tik dalies neteisėtai įgyto turto paėmimas mokesčių pavidalu ar paėmimas tik tokio neteisėto turto, kurio ryšys su konkrečiu įrodytu nusikaltimu nustatytas nepaliekant jokių pagrįstų abejonių.“¹³⁰

Tuo tarpu procesinis aspektas pasireiškia dvejopai: Pirma, vertinama, kokia yra rizika, kad ribojimai gali būti pritaikyti nepagrįstai ir kad procesas dėl galimo nuosavybės apribojimo pernelyg apsunkins turto valdytoją, kokie neteisėtos turto kilmės įrodinėjimo standartai būtų pakankami, kaip turi būti paskirstyta įrodinėjimo pareiga. Įrodinėjimo standartai gali būti aukščiausi baudžiamojo proceso, paremti „teismo vidiniu įsitikinimu“, žemesni – taikomi civiliniame procese arba konfiskuotino turto kilmė gali būti visiškai neįrodinėjama.¹³¹

Antra aplinkybė, svarbi procesiniame аспекte yra konfiskavimo procedūros taikymo slenkstis, susijęs su konfiskavimo taikymu tam tikro procesinio statuso asmenims:

- a) tik apkaltinamuoju nuosprendžiu nuteistiems asmenims (gali būti nustatomas platesnis ar siauresnis ratas nusikaltimų, už kuriuos nuteistiems asmenims taikomas tam tikras turto paėmimo mechanizmas), ar
- b) asmenims, kurie yra nuteisti arba jų pavojingos veikos padarymo faktas yra nustatytas, o baudžiamoji byla nutraukta, arba

---

¹²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas Valstybės žinios, 2005, Nr. 131-4743.

¹³⁰ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 17.

¹³¹ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 17.

c) taikomas asmenims, prieš kuriuos yra pradėtas baudžiamasis procesas, pareikšti įtarimai, arba

d) turto paėmimo procedūra gali būti taikoma bet kuriam asmeniui, jos pradžia visiškai nesiejama su baudžiamojo proceso eiga, jis gali būti net nepradėtas.¹³²

Vertinat turto konfiskavimo institutą proporcingumo principo kontekste teigtina, jog baudžiamasis įstatymas nenumato galimybės skiriant turto konfiskavimą atsižvelgti į proporcingumo principą, o BK 72 straipsnis imperatyviai numato teismui pareigią taikyti turto konfiskavimą visa apimtimi. LAT formuoja praktiką¹³³, nuroydamas, jog sprendžiant klausimą dėl konfiskuotino turto apimties, atsižvelgtina ne tik į BK 72 straipsnio tekstą, bet ir į 2005 m. vasario 24 d Tarybos pamatinio sprendimo¹³⁴ nuostatas bei tikslus.¹³⁵ LAT savo 2010 m. apžvalgos įvadinėse pastabose taip pat konstatuoja, kad baudžiamojo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios turto konfiskavimą, yra suderintos ir su ES teisės aktais, paminėdamas direktyvas, kurios apžvalgos pateikimo metu buvo aktualios.¹³⁶ Darytina išvada, kad šiame etape atsižvelgtina į visus direktyvų, nurodytų BPK priede, kurių nuostatos yra jame įgyvendintos, reikalavimus. LAT taip pat nurodo, kad siekiant įgyvendinti proporcingumo principo imperatyvus, tais atvejais, kai taikomas teisėtai kaltininkui priklausančio turto (nusikalstamos veikos įrankio ar priemonės) konfiskavimas, atsižvelgtina į šios baudžiamojo poveikio priemonės suderinamumą su bausme. Jeigu taikant turto konfiskavimą gali būti pažeistas proporcingumo principas (pvz., konfiskuojama didelės vertės transporto priemonė, kuria buvo gabenami namų gamybos alkoholiniai gėrimai), į šią aplinkybę teismas gali atsižvelgti skirdamas bausmę.

LAT 2015 m. balandžio 28 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-130-699/2015 pažymėjo, kad „nagrinėjamoje byloje konstatuotina, kad nuteistajai A. S. taikyta baudžiamojo

---

¹³² BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 17

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

¹³⁴ 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. OJ L 68, 15.3.2005, p. 49–51.

¹³⁵ Šio pamatinio sprendimo (2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR) tikslas yra užtikrinti, kad visos valstybės narės turėtų veiksmingas taisykles, reglamentuojančias nusikalstamu būdu įgytų pajamų konfiskavimą, *inter alia*, susijusias su įrodinėjimo našta dėl asmens, nuteisto už suorganizuotu nusikalstamumu susijusį nusikaltimą, turimo turto šaltinio.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

poveikio priemonė – visų jos gabentų pinigų konfiskavimas – pagal byloje nustatytas aplinkybes yra neproporcinga (neadekvati) jos padarytam teisės pažeidimui, paskirta neatsižvelgiant į EŽTT formuojamą praktiką tokios kategorijos bylose ir nenurodant aiškių argumentų, kurie pateisintų tokių griežtų turinio pobūdžio priemonių paskyrimą. Byloje nėra nustatyta (ir byloje tokių duomenų nėra), kad A. S. per valstybės sieną gabenti pinigai buvo neteisėtos kilmės, t. y. kad jie buvo kaip pajamos iš kokios nors nusikalstamos veikos ar gautos neteisėtai.¹³⁷ Pagal bylos duomenis, A. S. gabenti pinigai – 5 235 eurai, 103 JAV doleriai ir 80 Lt (iš viso 5 336,48 eurai) – buvo jos asmeniniai pinigai. Pagal bylos duomenis, kurie teismų sprendimuose taip pat nėra paneigti, kiti gabenti pinigai – 32 673 JAV doleriai, 2 900 Australijos dolerių (iš viso 27 195,14 eurai) – buvo individualiajai E. Z. įmonei priklausantys pinigai, gauti už tarptautinėse parodose JAV ir Tailande parduotus jo įmonės gintaro gaminius, kurie pagrįsti įmonės finansinės veiklos dokumentais. Byloje nenustatyta ir nėra jokių duomenų, kurie leistų teigti, kad pinigai, jų nedeklaruojant, buvo gabenami turint tikslą juos panaudoti pagal neteisėtą jų panaudojimo paskirtį ar siekiant juos nuslėpti. Taip pat pažymėtina, kad pinigų suma, kuri gali būti teisėtai gabenama per Lietuvos Respublikos sieną, nėra ribojama. Pinigų gabenimo per valstybės sieną atveju nereikia mokėti jokių mokesčių, pinigus tereikia deklaruoti, jei jų suma viršija 10 000 eurų. Tai reiškia, kad valstybė dėl A. S. padaryto teisės pažeidimo nepatyrė ir negalėjo patirti jokios finansinės žalos. Nuteistoji anksčiau nebuvo teista, jokių ją neigiamai apibūdinančių duomenų byloje nėra. Be to, pastebėtina, kad didžioji jos gabentų pinigų dalis priklausė įmonei (t. y. trečiajam asmeniui), kuri nebuvo kaltinama ar įtariama nesąžiningumu, vykdomo verslo neteisėtumu ar siekiu nuslėpti įvežtus pinigus. Konfiskuota pinigų suma neabejotinai yra reikšminga A. S., nes tai buvo jos sąžiningai uždirbtos ir sutaupytos santaupos, įmonės prarasti pinigai, ir, kaip matyti iš bylos duomenų, vertinami kaip jos skola įmonei, kurios išieškojimo ar padengimo galimybės, atsižvelgiant į nukentėjusiosios turtinę padėtį, akivaizdžiai ribotos. Taigi

---

¹³⁷ Šioje vietoje pastebėtina, kad tiek EŽTT, tiek Konstitucinis Teismas yra pasisakę dėl kontrabandos (tame tarpe ir pinigų). EŽTT argumentavo, kad nedeklaruotų pinigų konfiskavimas, turint galvoje ir jau paskirtą piniginę baudą, buvo neproporcinga priemonė ir sudarė pernelyg didelę finansinę naštą pareiškėjai. (EŽTT sprendimas byloje *Gabrič prieš Kroatiją*, 2009 m. vasario 5 d., pareiškimo Nr. 9702/04.) 1993 metų gruodžio 13 d. nutarime Konstitucinis Teismas pareiškė, kad bet kokio kontrabandos dalyko, įskaitant ir valiutą, konfiskavimas yra pagrįsta priemonė baudžiamajame procese: „Žmonių, visuomenės ar valstybės interesams pakenkiama, kai turtas naudojamas ne tik kaip nusikaltimo priemonė, bet ir kaip nusikaltimo dalykas (neteisėtai pervežant per valstybės sieną medžiagas, daiktus, valiutą ir kt.). Be to, kai kurios medžiagos ir daiktai kelia tiesioginę grėsmę žmonių gyvybei, sveikatai ar saugumui. Turto kontrabanda daro žalą ekonominiams žmonių ir visuomenės interesams. Todėl įstatymuose pagrįstai yra nustatytas tokių daiktų konfiskavimas.“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. gruodžio 13 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio antrosios dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai Valstybės žinios., 1993, Nr. 70-1320)

vienintelė A. S. padaryta neteisėta veika – per valstybės sieną gabentų pinigų deklaracijos nepateikimas muitinės pareigūnams, t. y. jų nedeklaravimas. Kaip minėta, EŽTT praktikoje akcentuojama, kad nuosavybės teisių apribojimas, atsižvelgiant į byloje nustatytas aplinkybes, turi atitikti padaryto pažeidimo, t. y. deklaravimo reikalavimo nesilaikymo, sunkumą, o ne kokio nors pažeidimo, kuris yra preziumuojamas (pvz., toks, kaip pinigų plovimas, mokesčių vengimas), tačiau realiai nebuvo nustatytas, sunkumą. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatuoja, kad A. S. paskirta bausmė 32 500 Lt (9 412 eurų) bauda yra pakankamai efektyvi ir baudžianti, todėl papildoma poveikio priemonė – nedeklaruotų pinigų konfiskavimas, buvo neproporcinga ir sukėlė jai pernelyg didelę finansinę naštą.¹³⁸

Proporcingumas yra vienas iš pagrindinių konstitucinių principų, todėl jis tiesiogiai nėra įvardintas. Teismai šiuo principu turėtų vadovautis ir jį taikyti visais atvejais, nepaisant įstatymo imperatyvo. Tokį požiūrį išreiškia ir R. Paužaitė teigdama, kad „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teisinis reguliavimas, kai suvaržoma teismo teisė atsižvelgus į visas, taip pat ir įstatyme nenurodytas, atsakomybę lengvinančias aplinkybes, skirti švelnesnę nei įstatymo numatyta bausmę, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (Konstitucinio Teismo 2003 d. birželio 10 d. nutarimas).“¹³⁹ Nors turto konfiskavimas pagal baudžiamąjį įstatymą nelaikomas bausme, tačiau tais atvejais, kai konfiskuojamas kaltininko teisėtai įgytas turtas, ši poveikio priemonė neišvengiamai turi nubaudimo elementų, todėl galimybė teismui individualizuoti turto konfiskavimo taikymą turi būti užtikrinta.“

LAT, kalbėdamas apie nusikalstamai veiklai daryti panaudoto turto konfiskavimą, pažymėjo, kad „nusikalstamai veiklai daryti paprastai naudojamas kaltininkui nuosavybės teise priklausantis (teisėtai įgytas) turtas, kurio konfiskavimas neišvengiamai riboja nuosavybės teisę, todėl turi nubaudimo elementų. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad konstituciniai teisingumo, teisinės valstybės principai suponuoja ir tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga

---

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-130-699/2015. Teismų praktika. 2015, 43, p. 381-398.

¹³⁹ PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. Socialinių mokslų studijos. 2009, Nr. 4(4). p. 210.

pusiausvyra (proporcingumas).¹⁴⁰ Teismų praktika nusikalstamos veikos įrankiais pripažįsta daiktus, kuriais, siekdamas sumažinti pastangas ar koncentruoti jėgas, kaltininkas tiesiogiai daro poveikį nusikalstamos veikos dalykui ar nukentėjusiam asmeniui ir taip padaro žalą baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms.¹⁴¹

Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad apygardos teismų praktika, susijusi su turto konfiskavimo taikymu (BK 72 straipsnis), yra nevieninga. Vis dėlto pastebėtina ir teigiama tendencija, kad teismai vadovaujasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama pozicija, kad turto konfiskavimas turi būti taikomas kiekvienu konkrečiu atveju įvertinus jo proporcingumą.¹⁴²

Lietuvos apeliacinis teismas baudžiamojoje byloje Nr. 1A-16-449/2015¹⁴³ nuosprendyje <...>konstatavo netinkamą baudžiamojo įstatymo taikymą dėl nuteistajam paskirto turto konfiskavimo. Teismas, remdamasis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, konstatavo, kad turto konfiskavimas šioje baudžiamojoje byloje yra neproporcingas, atsižvelgiant į tai, kad pasisavintas turtas buvo sukurtas įmonės, kurios vieninteliu akcininku buvo pats nuteistasis; teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad nuosprendyje nepaminėtas joks valstybės ar visuomenės interesas, o nuspręsta konfiskuoti A. J. turtą todėl, kad jis, būdamas abiejų bendrovių direktoriumi ir vieninteliu akcininku, negalėjo pats reikšti jokio civilinio ieškinio dėl turtinės žalos atlyginimo. Apeliacinis teismas padarė išvadą, kad <...> Faktinės bylos aplinkybės įvertintos neteisingai. <...>Dėl neproporcingumo taip pat panaikintas pirmosios instancijos nuosprendžiu taikytas turto konfiskavimas. (Nuosprendis kasacine tvarka neskųstas).¹⁴⁴

EŽTT bylose dėl nuosavybės proporcingumo principas apibūdinamas kaip sąžiningas balansas (angl. *fair balance*) tarp visuomenės intereso tenkinimo poreikio ir asmens pamatinių

---

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32

¹⁴² Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 metų Lietuvos apeliacinio teismo veiklos apžvalga. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: www.apeliacinis.lt/download/462/2015%20metu%20lapt%20ataskaita.pdf.

¹⁴³ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nuosprendis, priimtas baudžiamojoje byloje Nr. 1A-16-449/2015. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1071957?nr=1>.

¹⁴⁴ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 metų Lietuvos apeliacinio teismo veiklos apžvalga. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: www.apeliacinis.lt/download/462/2015%20metu%20lapt%20ataskaita.pdf.

teisių apsaugos. EŽTT pažymi, kad šis balansas būtų pažeistas, jei asmeniui tenkanti našta būtų „išskirtinė ir perteklinė“ (angl. *an individual and excessive burden*).¹⁴⁵

EŽTT praktikoje vertinant konfiskavimo pritaikymo proporcingumą ekonominių nusikaltimų bylose, proporcingumo principo aspektu, Teismas atsižvelgė į tokius kriterijus:

- nusikalstamos veikos pobūdis ir jos sunkumas;
- konfiskuojamo turto statusas nusikalstamoje veikoje;
- konfiskuojamo turto kilmės ir paskirties teisėtumas;
- nuteistojo asmens, iš kurio konfiskuojamas turtas, asmenybė ir elgesys;
- konfiskuojamo turto reikšmė pareiškėjui;
- dėl nusikalstamos veikos padaryta arba potencialiai sukelta turtinė žala valstybei;
- asmeniui greta turto konfiskavimo paskirtos kitos bausmės, jų griežtumas ir pakankumas nubaudimo tikslų įgyvendinimo konkrečios bylos aplinkybėmis požiūriu.¹⁴⁶

2008 m. lapkričio 20 d. paskelbtas Komisijos komunikatas „Pajamos iš organizuoto nusikalstamumo: užtikrinkime, kad nusikalsti nebūtų pelninga“.¹⁴⁷ Jame buvo išreikštas susirūpinimas dėl menko teisinių turto konfiskavimo mechanizmų efektyvumo ES, ir kaip svarstybinės idėjos padėčiai gerinti buvo nurodyti šie tam tikri teisiniai mechanizmai: konfiskavimas be išankstinio baudžiamosios nuosprendžio (konfiskavimas civiline tvarka), naujos baudžiamosios veikos – „nepagrįsto“ turto turėjimo – nustatymas, išaldymo ir konfiskavimo orderių tarpusavio pripažinimo užtikrinimas, privalomojo konfiskavimo taikymo srities išplėtimas, pareigos teikti informaciją apie banko sąskaitas vykdymo užtikrinimas. Kartu buvo pabrėžta kad, vertinant šių mechanizmų įgyvendinimo tikslingumą, turi būti išlaikomas balansas tarp visuomenės intereso ir pavojaus pažeisti asmenų teises ir apsvarstomi atitinkami saugikliai. Kitaip tariant, pabrėžta būtinybė atsižvelgti į proporcingumo principą.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad užtikrinti efektyvų turto konfiskavimo mechanizmą yra būtinumas remtis ne tik baudžiamajame įstatyme įtvirtinta norma, kad

---

¹⁴⁵ EŽTT 1986 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *James prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 8793/79. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57507>.

¹⁴⁶ EŽTT 2009 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Grifhorst prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 28336/02 [interaktyvus]; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-91448>.

¹⁴⁷ Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai. Pajamos iš organizuoto nusikalstamumo. Užtikrinkime, kad nusikalsti nebūtų pelninga. KOM(2008) 766 galutinis. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0766>.

konfiskuotinas turtas privalo būti konfiskuojamas visais atvejais, bet vadovaujantis Europos teisės aktų įtvirtintomis nuostatomis bei tikslais, užtikrinti jų įgyvendinimą per proporcingumo principą, kad nebūtų pernelyg didelis asmens teisių ribojimas, t.y. kad paimto turto apimtis nesukeltų asmeniui nepagrįstai didelės naštos ir kad ji nebūtų perteklinė visuomenės tikslų kontekste.

2.3. Trečiųjų asmenų turto konfiskavimo problematika

1961 m. BK 35 straipsnyje buvo numatytas konfiskavimas tik iš nusikaltimą padariusio asmens, remiantis koncepcija, kad turto konfiskavimas yra kriminalinė bausmė. Tik 1995 m. gruodžio mėn. šis Baudžiamasis kodeksas buvo papildytas nuostata, pagal kurią numatyta, kad „turto konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinas paėmimas valstybės nuosavybėn viso ar dalies turto, kuris yra asmeninė nuteistojo nuosavybė, arba turto, kuris yra perduotas valdyti kitiems asmenims, tačiau gautas nusikalstamu būdu“.¹⁴⁸ Panaši formulė buvo numatyta ir 2000 m. BK 72 straipsnio 4 dalyje reglamentuojant, kad konfiskuojamas ir tretiesiems asmenims suteiktas turtas nusikalstamai veikai daryti, tačiau šiuo atveju turėjo būti įrodyta, kad šis asmuo „turėjo ir galėjo žinoti, kad tas turtas gali būti panaudotas darant sunkų ar labai sunkų nusikaltimą“.

Kalbant apie trečiųjų asmenų teises turto konfiskavimo atvejus, turime kalbėti ir apie tarptautinius standartus kurie nustato tokio teisinio reglamentavimo apimtį ir kryptį. 1988 m. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta¹⁴⁹ 5 straipsnio 8 dalis numato, kad šio straipsnio nuostatos jokia būdu negali būti vertinamos kaip darančios žalą sąžiningai veikiančių trečiųjų šalių teisėms. 2000 m. Jungtinių Tautų konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą 12 straipsnio 8 dalis¹⁵⁰ taip pat reglamentuoja siekį „kad nebūtų pažeistos sąžiningų trečiųjų šalių teisės.“ 2014 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje¹⁵¹ 6 straipsnyje taip pat numatyta,

---

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos 1995 m. gruodžio 20 d. įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso, civilinio proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ Nr. I-1141. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 104-232.

¹⁴⁹ Konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 38.

¹⁵⁰ Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 51-1933.

¹⁵¹ 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje. OJ L 127, 2014.

kad tretieji asmenys žinojo arba turėjo žinoti, kad (turto) perdavimo arba įsigijimo tikslas buvo išvengti konfiskavimo, apsaugant *bona fide* (lot. sąžiningų) trečiųjų asmenų teises. Pagrindinė tokio reglamentavimo idėja – nusikalstama veikla įgytas turtas negali būti paliekamas apyvartoje ir turi būti konfiskuojamas, neatsižvelgiant į tai kieno nuosavybės teise jis priklauso, tačiau numatant maksimalią sąžiningai veikiančių trečiųjų asmenų teisių apsaugą – teismas negalėjo konfiskuoti trečiajam asmeniui perduoto turto, jei šis asmuo nežinojo ar negalėjo žinoti apie turto kilmę arba kad turtas bus panaudotas darant nusikaltimą.

Darytina išvada, kad atliekant turto konfiskavimą, turi būti užtikrinama *bona fide* trečiųjų asmenų teisių apsauga, t. y. šie asmenys žinojo arba turėjo žinoti apie turto kilmę.

Teisės teorijoje taip pat teigiama, kad siekiant, jog turto konfiskavimo institutas pilnai atitiktų restitucinį, o ne baudžiamąjį asmens nuosavybės teisės ribojimo principą, ypač svarbu, teisinėmis priemonėmis užkirsti kelią bet kokiam konfiskuotino turto egzistavimui, nepriklausomai nuo to kieno nuosavybės teise jis priklauso. BK 72 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas baigtinis sąrašas atvejų, kada gali būti konfiskuojamas trečiojo asmens turtas, nepriklausomai nuo to, ar tas asmuo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už konkrečios nusikalstamos veikos padarymą. Nuostata remiasi, kai kuriose valstybėse (paprastai anglosaksų) įtvirtintu turto konfiskavimo kaip civilinės sankcijos (*in rem*) modeliu.¹⁵² Jis taikomas ne asmenų, bet daiktų atžvilgiu, vienas jo bruožas yra tas, kad gali būti konfiskuojamos nusikaltimu gautos pajamos, turtas ir priemonės, esantys pas trečiuosius asmenis, kurie nebuvo nei nuteisti, nei pripažinti kaltais dėl nusikaltimo padarymo ir kurių atžvilgiu netgi nebuvo pradėtas ikiteisminis tyrimas ar analogiška procedūra.¹⁵³

2010 m., keičiant BK nuostatas ir numatant išplėstinį turto konfiskavimą bei kriminalizuojant neteisėtą praturtėjimą, buvo atliktas pakeitimas ir dėl konfiskavimo galimybių iš trečiųjų asmenų, numatant kur kas platesnes galimybes konfiskuoti turtą iš trečiųjų asmenų. BK 72 straipsnio 3 dalyje¹⁵⁴ numatyta, kad turtas gali būti konfiskuojamas iš trečiųjų asmenų esant bent vienai iš penkių alternatyvų:

---

¹⁵² PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. Jurisprudencija. 2007, Nr. 8(98) p.22.

¹⁵³ KAVOLIŪNAITĖ, E. Turto konfiskavimas: reguliavimo tikslai ir teisinės prielaidos taikyti išplėstinį konfiskavimą Lietuvoje. *Teisės problemos*. 2002. 1(59). p. 36.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

1) perleisdamas turtą kaltininkui ar kitiems asmenims, jis žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas bus naudojamas šio kodekso uždraustai veikai daryti;

2) šis turtas jam buvo perleistas sudarius apsimestinį sandorį;

3) šis turtas jam buvo perleistas kaip kaltininko šeimos nariui ar artimajam giminaičiui;

4) šis turtas jam buvo perleistas kaip juridiniam asmeniui, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyviai, valdantys ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), yra kaltininkas, jo šeimos nariai ar artimieji giminaičiai;

5) įgydamas šį turtą, jis arba juridiniame asmenyje vadovaujančias pareigas ėję ir teisę jam atstovauti, juridinio asmens vardu priimti sprendimus ar kontroliuoti juridinio asmens veiklą turėję asmenys žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas yra šio kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas.

Teisės teorijoje nurodoma, kad „teismai labai nenoriai konfiskuoja turtą, esantį pas trečiuosius asmenis, nepaisant plačių galimybių, numatytų BK 72 straipsnio 4 dalyje. Beveik visi atvejai, kada turtas būna konfiskuojamas iš trečiųjų asmenų, yra situacijos, kai tretieji asmenys suteikia turtą nusikalstamai veikai daryti, t. y. taikomas nusikalstamos veikos priemonės ar įrankio konfiskavimas.“¹⁵⁵

Kalbant apie tokių situacijų praktinį tyrimą, galime teigti, kad tais atvejais, kai tretieji asmenys gauna turtą iš šeimos nario ar artimo giminaičio arba per apsimestinį sandorį, arba jį gauna juridinis asmuo iš vieno savo valdytojų ar jų šeimos narių (artimų giminaičių), yra laikomasi prielaidos, kad šie asmenys žino ar turi bei gali žinoti apie nusikalstamą turto kilmę. Tokią išvadą galime padaryti iš Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. I-73 patvirtintų Rekomendacijų dėl finansų tyrimo nuostatų, kuriose traktuojama jog „turto įgijimas, sudarant apsimestinį sandorį, iš kaltininko, kuris yra šeimos narys ar artimas giminaitis, ar įgijimas turto iš kaltininko jo juridinio asmens vardu, kuriame kaltininkas, jo šeimos nariai ar artimieji giminaičiai yra juridinio asmens vadovas, valdymo organo narys ar valdo ne mažiau kaip penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.),

---

¹⁵⁵ DAUKŠAITĖ, I., KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. Teismų praktika korupcijos bylose: kai kurie Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją nuostatų dėl bausmių juridiniams asmenims skyrimo ir turto konfiskavimo įgyvendinimo aspektai. Mokslo studija. Vilnius: Teisės institutas, 2015. p. 53.

leidžia daryti prielaidą, kad toks trečiasis asmuo, įgydamas turtą, žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas yra nusikalstamos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas“.¹⁵⁶

Teisės teorijoje keliama mintis, kad „pagal BK 72 straipsnio 4 dalies 2–4 punktus įmanoma situacija, kad turtas bus konfiskuotas iš sąžiningo trečiojo įgijėjo.“¹⁵⁷ V. Piesliakas taip pat konstatuoja, kad nereikalaujama, jog asmuo, įgijęs turtą, bent jau turėtų supratimą apie savo neteisėtą veikimą ir tokiu reguliavimu asmens kaltės klausimas iš viso išbraukiamas, o tai iš karto kelia šių įstatymo nuostatų konstitucingumo klausimą.¹⁵⁸

Manytina, kad šioje vietoje svarbi yra „žinojimo“ sąvoka, leidžianti konfiskuoti turtą, nuosavybės teise priklausantį trečiajam asmeniui: žinojimas arba turėjimas ir galėjimas žinoti, kad šis turtas bus panaudotas BK uždraustai veikai padaryti. Kadangi tai labai subjektyvus aspektas, todėl jį gana sudėtinga pritaikyti, nes jis sietinas su intelektualiniu momentu. LAT aiškindamas šią įstatymo nuostatą, akcentavo, kad „turėjimas ar galėjimas žinoti, kad perduotas turtas gali būti panaudotas darant sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, pasireiškia neatsargumu (neapdairumu), todėl būtina nustatyti, ar turtą perduodantis asmuo turėjo pareigą bei realią galimybę žinoti, kad šis turtas galės būti panaudotas darant sunkų ar labai sunkų nusikaltimą“.¹⁵⁹ LAT 2012 m. lapkričio 13 d. nutartyje¹⁶⁰ pažymėjo, kad „asmens, kurio turtas konfiskuojamas, psichinis santykis su turto panaudojimu darant nusikalstamą veiką turėtų būti nustatomas ne formaliai, bet kruopščiai įvertinus šiuo aspektu svarbias faktines aplinkybes. Pirmosios instancijos teismas nesiaiškino, kam nuosavybės teise priklauso automobilis „VW Golf“, nors tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek pirmosios instancijos teisme R. D. tvirtino, kad tas automobilis priklauso jo žmonai A. D., netyrė šio turto perdavimo aplinkybių – ar ši transporto priemonė buvo perduota naudotis nuteistajam, ar jis ją faktiškai valdė ir naudojosi, be to, jei automobilio savininkė nusikalstamų veikų padarymo metu buvo A. D., ar ji žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad jos turtas bus panaudotas darant nusikaltimą. <...> apygardos teismas <...>

---

¹⁵⁶ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. kovo 19 d. įsakymas Nr. I-73 „Dėl rekomendacijų dėl finansų tyrimo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 30-1508.

¹⁵⁷ DAUKŠAITĖ, I., KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. Teismų praktika korupcijos bylose: kai kurie Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją nuostatų dėl bausmių juridiniams asmenims skyrimo ir turto konfiskavimo įgyvendinimo aspektai. Mokslo studija. Vilnius: Teisės institutas, 2015. p. 47.

¹⁵⁸ PIESLIAKAS, V. Neteisėtu būdu gautų pajamų konfiskavimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: siekiai ir realybė. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18 (2). p. 679.

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 „Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-549/2012. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/482148?nr=1>.

nepatikrino bylos tiek, kiek buvo prašoma apeliaciniame skunde, <...> taip iš esmės pažeisdamas BPK 324 straipsnio 6 dalį, 320 straipsnio 3 dalį, 20 straipsnio 5 dalį.“

LAT savo apžvalgoje taip pat akcentavo, jog „sprendžiant, ar asmuo turėjo ir galėjo žinoti, kad turtas gautas iš nusikalstamos veikos, vertinamos tiek objektyvios aplinkybės, apibūdinančios turto perdavimą (pvz., turtas perduodamas daug mažesne nei rinkos kaina, jį perduodantis asmuo nedirba ir neturi pajamų, iš kurių galėtų įgyti perduodamą turtą, neatskleidžia informacijos apie turto įsigijimo aplinkybes, nepateikia turto įsigijimo dokumentų), tiek ir subjektyvios aplinkybės (ar turtą įgijęs asmuo pagal savo išsilavinimą, gyvenimišką patirtį, taip pat įvertinęs šio turto perdavimo aplinkybes, turėjo ir galėjo suprasti, kad jis gautas iš nusikalstamos veikos)“.¹⁶¹

Taigi, remiantis šia teismų praktika, žinojimo arba turėjimo bei galėjimo žinoti kriterijus taikomas ir šeimos nariams bei artimiems giminaičiams.¹⁶²

Pagal CK 1.87 straipsnio 1 dalį apsimestiniu laikomas sandoris sudarytas kitam sandoriui pridengti. LAT kasacinėje byloje Nr. 3K-7- 288/2009 pabrėžė, kad „apsimestinis sandoris yra niekinis ir negalioja dėl esminio sandorio elemento – šalių valios – ydingumo, nes apsimestiniame sandoryje išreikštoji valia neatitinka tikrųjų šalių ketinimų.“¹⁶³ Tokiu būdu yra sudaromi iš esmės du sandoriai – apsimestinis (pidengiantis) ir tikrasis (pidengiamasis).¹⁶⁴ Panaši išvada LAT padaryta ir 2010 m. vasario mėn. 18 d. apžvalgoje, nurodant jog „išvada, kad asmuo turėjo ir galėjo žinoti, jog turtas gautas iš nusikalstamos veikos, gali būti daroma ir tada, kai dėl šio turto sudarant sandorį nebuvo išreikšta tikroji šalių valia.“¹⁶⁵ Dabartinėje kodekso redakcijoje apsimestinis sandoris yra išskirtas kaip atskiras pagrindas konfiskuoti trečiojo asmens turtą ir formaliai nėra sietinas su trečiojo asmens galimybe bei pareiga žinoti turto įgijimo kilmę. Kalbant apie apsimestinio ir tariamo sandorių skirtumus, jie skiriasi tik tuo, kad sudarant tariamąjį sandorį apskritai nesiekama sukelti jokių teisinių padarinių, o sudarant apsimestinį teisinių pasekmių nors ir yra siekiama, tačiau ne tokių kurie nurodyti apsimestiniame

---

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

¹⁶² DAUKŠAITĖ, I., KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUŠKIENĖ, E. Teismų praktika korupcijos bylose: kai kurie Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją nuostatų dėl bausmių juridiniams asmenims skyrimo ir turto konfiskavimo įgyvendinimo aspektai. Mokslo studija. Vilnius: Teisės institutas, 2015. p. 49.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7- 288/2009. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/135038?nr=1>.

¹⁶⁴ MIZARAS, V., et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Justitia, 2008, p. 354.

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 “Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą“. Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

sandoryje.¹⁶⁶ Taip pat pažymėtina, kad šis konfiskavimo pagrindas yra ginčytinas ir dėl to, kad įtvirtina nenuginčijamą trečiojo asmens nesąžiningumo prezumpciją. Kaip ir kaltininko šeimos narių ir artimųjų giminaičių atveju, išskiriant juos iš kitų asmenų. Šiuo atveju taip pat nereikia įrodinėti, kad toks trečiasis asmuo žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas susijęs su padaryta nusikalstama veika, o asmeniui nėra suteikta teisė paneigti tą pačią kaltumo prezumpciją.

Kalbant apie nusikalstamos veikos padarymo priemones, teisės teorijoje teigiama, kad tais atvejais, kai ištyrus bylos aplinkybes būna nustatyta, kad nusikalstamos veikos priemonė priklauso trečiajam asmeniui, kuris nežinojo arba neturėjo galimybės ir negalėjo žinoti apie tai, kad konkretus turtas bus naudojamas darant nusikalstamą veiką, priemonės piniginė vertė konfiskuojama iš nusikalstamą veiką padariusio asmens.¹⁶⁷ Tuo apsaugomi sąžiningų trečiųjų asmenų interesai.

Kaip trečiųjų asmenų teisių garantija, kai iš sąžiningų trečiųjų asmenų konfiskuojamas sąžiningai įgytas turtas ar turtas, panaudotas darant nusikalstamą veiką, yra jų teisių gynimas, sudarant galimybę gauti ar išsireikalauti patirtą žalą atitinkamai iš valstybės arba iš pažeidėjo. Šiais atvejais žala atlyginama civilinės teisės pagrindais. Taipogi išsprendus turto konfiskavimo klausimą pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu, asmuo, kurio turtas ar jo vertę atitinkanti pinigų suma konfiskuoti, turi teisę apskusti nuosprendį dėl šio sprendimo apeliacine tvarka (BPK 312 straipsnio 4 dalis) ir paduoti kasacinį skundą (BPK 367 straipsnio 1 dalis).

Apibendrinant, trečiojo asmens turto konfiskavimo atvejų analizė leidžia padaryti išvadą, jog įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino dvi grupes pagrindų, kada privaloma konfiskuoti trečiojo asmens turtą. Pirma, būtina trečiojo asmens kaltė dėl veiksmų susijusių su konfiskuotino turto perleidimu ar įgijimu (čia priskirtinas ir trečiojo asmens apsimestinio sandorio sudarymas). Antra, trečiųjų asmenų turto konfiskavimo įtvirtinimas siejamas vien tik trečiojo asmens giminystės ar šeimos santykiu su kaltininku, nustatant atitinkamas prezumpcijas. Nors, kaip teigia Pakštaitis „prezumpcijos galioja tol, kol jų nepaneigia teismas.“¹⁶⁸

Darytina išvada, kad teismas, atsižvelgdamas į visas aplinkybes, taip pat ir į nekaltumo prezumpcijos reikalavimus, turi visas realias galimybes taikyti trečiųjų asmenų turto

---

¹⁶⁶ MIZARAS, V., et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Justitia, 2008. p. 355.

¹⁶⁷ DAUKŠAITĖ, I., KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. Teismų praktika korupcijos bylose: kai kurie Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją nuostatų dėl bausmių juridiniams asmenims skyrimo ir turto konfiskavimo įgyvendinimo aspektai. Mokslo studija. Vilnius: Teisės institutas, 2015. p. 50.

¹⁶⁸ PAKŠTAITIS L. Neteisėtas praturtėjimas kaip nusikalstama veika: ištakos, kriminalizavimo problema, taikymas, perspektyvos. Jurisprudencija, 2013, Nr. 20(1). p. 326.

konfiskavimo institutą maksimaliai individualizuodamas sprendimą bei taikydamas proporcingumo principą. Taip pat manytina, kad BK 72 straipsnio 4 dalyje 3 punkte minima sąlyga, kad kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui priklausantis konfiskuotinas turtas konfiskuojamas, jeigu turtas buvo perleistas sudarius apsimestinį sandorį yra nepakankama, kadangi turtas gali būti perleistas ne tik apsimestiniu sandoriu, bet ir tariamu sandoriu, o perleidus pastaruoju būdu, yra galimybė, kad turtas bus nekonfiskuojamas.

2.4. Išplėstinis turto konfiskavimas *versus* nekaltumo prezumpcija

LAT baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas A. Gutauskas 2010 m. kalbėdamas apie BK naujovę – išplėstinio turto konfiskavimo institutą, konstatavo, kad „BK įtvirtintos turto konfiskavimo galimybės yra pernelyg siauros ir visiškai neatitinka korupcinių, finansinių ir kitų savanaudiškų nusikaltimų tendencijų. Daugumai šių nusikaltimų būdingas pakartotinumasis – paprastai juos darantys asmenys atitinkama veikla užsiima nuolat, tarsi verslu. Tačiau galiojantis reglamentavimas leidžia konfiskuoti tik pavienio epizodo – to, kurį atliekant veika atskleista, – rezultata, net ir tais atvejais, kai byloje yra duomenų apie nusikalstamą gyvenimo būdą ir kitų pajamų šaltinių nebuvimą. Be to, ir šiuo atveju reikalaujama įrodyti tiesioginį ryšį tarp veikos ir konfiskuojamo turto, be to, teismų praktika yra dar labiau susiaurinusi ir taip itin ribotas konfiskavimo galimybes. O įvertinus dar ir komplikotą konfiskuotino turto, esančio pas trečiuosius asmenis, paėmimą, darosi aišku, kodėl konfiskavimas yra tapęs daugiau teorine kovos su nusikalstamumu priemone. Galiojant tokiam reglamentavimui ir jo pagrindu susiklosčiusiai praktikai, nesiimti priemonių jam reformuoti, remiantis vien pesimistiniais mūsų teisėsaugos galimybių vertinimais, tokiais kaip „vis tiek niekas nieko neieškos“ arba „vis tiek stambieji visuomet išsisuks“, būtų mažų mažiausiai nepateisinama.“¹⁶⁹ Remiantis iš esmės tokia argumentacija buvo pavirtinti atitinkami BK pakeitimai.¹⁷⁰ Įtakos turėjo ir ES sprendimai šioje srityje, nukreipti į valstybių teisinių sistemų kovą su organizuotu nusikalstamumu, peržengiančiu valstybių sienas ir siekiančiu pasipelninti, kaip ir terorizmu, kuris taip pat gali būti finansuojamas iš tokių nusikalstamų susivienijimų pelno.

---

¹⁶⁹ GUTAUSKAS, A. Išplėstinis turto konfiskavimas – stebėtinai radikali reforma. Infolex, 2010 - 12 - 21 [interaktyvus; žiūrėta 20160919]. <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?Tema=50&str=44819>.

¹⁷⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72-3, 189-1 straipsniais 2010 m. gruodžio 2 d. įstatymas Nr. XI-1199. Valstybės žinios, 2010, Nr. 145-7439.

Kaip nurodyta ankstesniame skyriuje pacituotame BK 72³ straipsnyje, įstatymo leidėjo yra numatyta galimybė paimti iš asmens turta, net jeigu tai nėra pajamos iš nusikaltimo, už kurį jis nuteistas ar kurį jis pripažintas padaręs ir atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, esant atitinkamoms sąlygoms. Taip pat numatyta galimybė paimti šiuos požymius atitinkantį turta, asmens perduotą kitiems asmenims (apie tai kalbėta aukščiau šiame darbe), bei galimybė išieškoti iš asmens konfiskuotino turto vertę.

Šiomis nuostatomis iš esmės pilnai buvo įgyvendinti Pamatinio sprendimo 2005/212/TVR reikalavimai, kurie įpareigojo valstybes nares numatyti galimybę taikyti turto konfiskavimą asmenims, kurie yra nuteisti dėl tam tikrų organizuotų nusikaltimų (pinigų plovimas, pinigų padirbinėjimas, neteisėtas disponavimas narkotinėmis medžiagomis, prekyba žmonėmis, nusikaltimai, susiję su neteisėta migracija, disponavimas vaikų pornografija) ar dėl dalyvavimo darant teroristinius nusikaltimus, jei sankcija už šiuos nusikaltimus yra mažiausiai 5 metai (pinigų plovimo atveju – 4 metai). Pagal BK 72³ straipsnį nusikaltimai nebūtinai turi būti organizuoti, o jų ratas nėra apribotas jokia sąrašu (visi apysunkiai ir sunkesni tyčiniai nusikaltimai), skirtingai nuo Pamatinio sprendimo 2005/212/TVR, kuriame yra konkretus nusikaltimų sąrašas ir šie nusikaltimai yra būtent tokie, kokie paprastai daromi gerai organizuotų grupių.¹⁷¹ Palyginus su Direktyva, joje taip pat pateikiamas minimalus sąrašas veikų, kurioms ji taikoma ir apima (kaip nurodoma Direktyvoje - „bent“) korupcinius nusikaltimus, nusikalstamas veikas, susijusias su dalyvavimu nusikalstamos organizacijos veikloje, su vaikų pornografija susijusius nusikaltimus, neteisėtą įsikišimą į sistemą ir neteisėtą įsikišimą į duomenis bei veikas, už kurias pagal atitinkamą nacionalinę teisę baudžiama laisvės atėmimo bausme, kurios ilgiausia trukmė yra bent ketveri metai.¹⁷²

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje ir tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintą nekaltumo prezumpcijos principą nesant apkaltinamojo nuosprendžio asmuo negali būti laikomas kaltu, o tokiu gali būti pripažintas tik pagal įstatyme įtvirtintas taisykles ištyrus ir išnagrinėjus baudžiamąją bylą, visos abejonės, kylančios nagrinėjant baudžiamąją bylą,

---

¹⁷¹ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 305-306.

¹⁷² 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje. OJ L 127, 2014.

turi būti vertinamos kaltinamojo naudai ir iki nuosprendžio įsiteisėjimo procesiniuose dokumentuose turi būti vengiama formuluočių apie įrodytą įtariamą ar kaltinamojo kaltumą.¹⁷³

Kalbant apie nekaltumo prezumpciją, teisės moksle teigiama, kad iš jos kyla pareiga kaltinimui nepaliekant pagrįstų abejonių įrodyti kiekvieną nusikalstamos veikos požymį, o kaltinamasis turi teisę neįrodinėti savo nekaltumo, turi teisę tylėti.¹⁷⁴ Pabrėžtina, kad sprendžiant asmens turto neteisėtumo klausimą civilinio proceso tvarka, kai sprendžiami ne asmens baudžiamosios atsakomybės, o tik neteisėtai įgyto turto konfiskavimo klausimai, nekaltumo prezumpcija negalioja, atitinkamai yra kitaip sprendžiamos įrodinėjimo pareigos, asmeniui nepalankių prezumpcijų panaudojimo klausimai.¹⁷⁵

Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, kad Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nekaltumo prezumpcija yra viena svarbiausių teisingumo vykdymo demokratinėje teisinėje valstybėje garantijų. Asmuo laikomas nepadariusiu nusikaltimo, kol jo kaltumas nebus įrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas).¹⁷⁶

EŽTK 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto nekaltumo prezumpcijos principo samprata iš esmės yra tokia pat, kaip ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje nurodyto ir kiekvienas nusikaltimo padarymu kaltinamas asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.¹⁷⁷ Pagal ją asmens kaltumas nusikaltimo padarymu turi būti įrodytas taip, kad bet kokios abejonės turi būti aiškinamos kaltinamojo naudai.¹⁷⁸ Būtent Konvencijos 6 straipsnio 2 dalies pagrindu EŽTT plenarinė sesija byloje *Barberà, Messegué ir Jabardo prieš Ispaniją* išaiškino, kad Konvencijos 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nekaltumo prezumpcijos principas reikalauja, kad atlikdami savo pareigas teisėjai neturėtų išankstinės nuostatos, kad kaltinamasis padarė nusikaltimą, kuriuo kaltinamas; įrodinėjimo pareiga, pareiga pateikti pakankamai

---

¹⁷³ GODA G., KAZLAUSKAS M., KUČONIS Pr. Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis. 2-oji pataisyta ir papildyta laida. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 50–51.

¹⁷⁴ GODA G. Nekaltumo prezumpcija: įtvirtinimas Lietuvos teisėje ir kai kurie turinio aspektai. *Teisė*, 2002, Nr. 44, p. 42–52.

¹⁷⁵ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 321.

¹⁷⁶ Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo (2003 m. gruodžio 16 d. redakcija) 16 straipsnio 2 dalies 13 punkto, 18 straipsnio 1 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymu patvirtinto Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio (2007 m. gegužės 15 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 84-4106.

¹⁷⁷ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės Žinios*, 2011, Nr. 156-7390.

¹⁷⁸ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014, p. 115.

įrodymų kaltinamojo nuteisimui tenka kaltinimui ir bet kokios abejonės turi būti aiškinamos kaltinamojo naudai.¹⁷⁹

Išplėstinio turto konfiskavimą vertinant per nekaltumo prezumpcijos principą, būtina paminėti ir EŽTT¹⁸⁰ nutartį, kurioje teismas pasisako, kad nekaltumo prezumpcija paneigiama, kai asmuo pripažįstamas kaltu dėl padaryto pažeidimo, o kiti su jo veika susiję procesiniai klausimai sprendžiami neatsižvelgiant į nekaltumo prezumpcijos reikalavimą. Nutartyje buvo nagrinėjamas situacija, kai asmuo neturintis teisėtų pajamų šaltinio, valdo didelės vertės turtą ir yra pripažintas kaltu dėl prekybos narkotinėmis medžiagomis. Šiam asmeniui taikomas išplėstinis turto konfiskavimas, kadangi pripažįstama, kad yra pakankamas pagrindas, kad visą didelės vertės turtą asmuo įgijo iš prekybos narkotinėmis medžiagomis ir tokiu būdu nėra pažeidžiamos Konvencijos saugomos pagrindinės asmens teisės.

Apibendrinant minėtas teismų praktikas peršasi išvada, kad asmeniui, kuris nuosprendžiu pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos, yra pakankamas pagrindas pradėti procesą dėl galimai neteisėtais būdais įgyto turto konfiskavimo, kadangi procesas vykdomas ne prieš asmenį, o dėl jo valdomo, galimai neteisėtais būdais įgyto turto. Toks poreikis imperatyviai reglamentuotas BK 72³ straipsnio 2 dalies 1 punkte.

Kaip buvo minėta aukščiau, tam, kad nekaltumo prezumpcija įrodinėjant išplėstinį turto konfiskavimą nebūtų pažeidžiama, svarbiausia yra tai, kad įrodinėjimo našta atitektų kaltintojui, o ne asmeniui iš kurio bandoma konfiskuoti turtą, kuris tik galimai įgytas neteisėtais būdais. Manytina, kad jeigu pradėtas išplėstinio turto konfiskavimo procesas prieš asmenį, tai dar nereiškia, kad turtas bus konfiskuotas: kaltinimas nepasitvirtina savaime, pagal BK 72³ straipsnio 2 dalies 2 punktą, kaltinimą palaikęs subjektas turi surinkti pakankamai pagrindžiančių duomenų, kad kaltinamasis prieš penkis metus iki uždraustos veikos padarymo arba uždraustos veikos padarymo metu, arba po jos padarymo įgijo turtą, kurios vertė neatitinka jo teisėtų pajamų ir šis skirtumas viršija 250 MGL dydžio sumą. Taigi tai suponuoja, kad turi būti išsiaiškintos teisėtos pajamos, kurias galėjo gauti kaltinamasis, atskaičius jas, turimo turto vertė turi būti didesnė nei 250 MGL.

---

¹⁷⁹ EŽTT 1988 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje Barberà, Messegué ir Jabardo prieš Ispaniją, Nr. 10590/83, § 77. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57429>.

¹⁸⁰ EŽTT 2001 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Phillips prieš Jungtinę karalystę, pareiškimo Nr. 41087/98. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59558>.

Atsižvelgiant į tai, kad nėra žinomas tikslus turtą ir pajamas deklaruoti privalančių gyventojų skaičius, o surinkti duomenys yra nepakankamai informatyvūs, kadangi nėra detalizuojama kaip turtas įgytas, kiek ir iš kokių šaltinių gautos pajamos¹⁸¹, sudaromi trukdžiai nustatyti teisėtų pajamų dydį. Taigi toks aktyvus kaltintojo vaidmuo, renkant tiek kaltinančius, tiek teisinančius duomenis apie asmens pajamas bei turtą, suponuoja, kad įrodinėjimo našta nėra perteikta kaltinamam asmeniui. Jeigu duomenys surinkti įstatymo nustatyta tvarka bei teismo pripažįstami įrodymais, tai paneigiama nekaltumo prezumpcija.

Tokia pati pozicija yra įtvirtinta ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos¹⁸² 5 straipsnio 1 dalyje, kad išplėstinio turto konfiskavimas būtų taikomas tik tais atvejais kai teismas, remdamasis konkrečios bylos faktais ir turimais duomenimis yra įsitikinęs, kad toks kaltininko turtas buvo įgytas iš nusikalstamos veikos. Toje pačioje direktyvoje (8 straipsnyje) nurodyta, kad asmenims, kuriems taikomas išplėstinis konfiskavimas būtų užtikrintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą bei, kad kiekvienas nutarimas konfiskuoti būtų pagrįstas.

Atkreiptinas dėmesys ir į LAT nutartis, kuriose nurodoma, kad įrodinėjimas baudžiamajame procese nėra beribis, jis tęsiasi tol kol nustatomos visos svarbios tiriamai bylai aplinkybės ir nesukelia protingos tikimybės, kad duomenų tyrimas galėtų pakeisti daromas išvadas dėl tam tikrų svarbių aplinkybių pripažinimo nustatytais ar nenustatytais¹⁸³. Todėl manytina, kad būtent sąžiningo proceso ir rungtyniškumo principo dėka turi būti sprendžiama nekaltumo prezumpcijos problema, išplėstinio turto konfiskavimo procese.

Akcentuotina, kad nors BK 72³ straipsnyje yra numatyta sąlyga, kad kaltininkas turi galimybę pagrįsti įgyto turto teisėtumą, tačiau straipsnyje nėra minima, kokiais būdais kaltinamasis turi įrodinėti, kad jo valdomas turtas būtų pripažintas gautas teisėtomis pajamomis. Todėl galime teigti, kad asmuo, kuris pripažintas padaręs apysunkį, sunkų arba labai sunkų tyčinį nusikaltimą, iš kurio jis turėjo ar galėjo turėti turtinės naudos bei turi uždraustos veikos padarymo metu, po jos padarymo arba per penkerius metus iki jos padarymo įgyto turto, kurio

---

¹⁸¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita. Gyventojų turto ir pajamų deklaravimas. 2012 m. spalio 25 d. Nr. VA-P-60-11-14, p. 44.

¹⁸² 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje.

¹⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2013. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/779471?nr=1>.

vertė neatitinka jo teisėtų pajamų, ir šis skirtumas viršija 250 MGL dydžio sumą gali būti iš jo konfiskuojamas turtas, nebent asmuo sugebės pateikti svarius duomenys, kad jo turtas yra teisėtai įgytas.

Atsižvelgiant į 2010 metų gruodžio 1 dienos teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdžio protokolą¹⁸⁴, galime konstatuoti, kad būtent 72³ straipsnyje 2 dalies 3 punkte yra įtvirtinta sąlyga, kad apsaugoti sąžiningai turtą įsigijusio asmens teisės: „Dėl būtinybės apsaugoti sąžiningai įgytas nuosavybės teises, net ir pripažinus, kad asmuo padarė turtinės naudos teikiančių nusikaltimą, ir nesant duomenų apie teisėtus jam priklausančio turto įgijimo šaltinius, kaltininkui paliekama galimybė pagrįsti turto įgijimą teisėtais būdais.“

Konstitucinio teismo nutarime yra nurodyta, kad „Įtariamasis ar kaltinamasis savo nekaltumo įrodinėti neprivalo. Tačiau pasinaudodamas teise į gynybą jis gali pateikti įrodymų ar argumentų, paneigiančių pareikštą kaltinimą. Todėl gynyba yra kryptinga baudžiamąjį persekiojimo atsvara, kuria siekiama apsaugoti teisėtus įtariamojo ar kaltinamojo interesus“.¹⁸⁵ Manytina, kad sąlyga įtvirtinta BK 72³ straipsnio 2 dalies 3 punkte yra perteklinė, kadangi už bet kokį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą asmuo nebus patrauktas atsakomybėn, jeigu pateiks teisinančius duomenys, kurie vėliau teisme bus pripažinti kaip tinkami įrodymai.

Sutiktina, su teisės teorijoje išdėstyta nuomone, kad „nekaltumo prezumpcija yra sudėtinė teisės į teisingą teismą baudžiamajame procese, įtvirtintos EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje, dalis. Tačiau ši teisė ir kartu nekaltumo prezumpcija nepaneigiama, kai kaltinimas remiasi fakto ar teisinėmis prezumpcijomis, nepalankiomis kaltinamajam, kaltinamajam perkeliama įrodinėjimo pareiga, jeigu tokios prezumpcijos, įrodinėjimo pareigos perkėlimas neperžengia pagrįstų (protingų) ribų, atsižvelgiant į sprendžiamo klausimo svarbą ir užtikrinant gynybos teises, galimybę paneigti fakto ar teisinių prezumpcijų teisingumą. Ši nuostata juo labiau taikytina turto konfiskavimo procese, kuriame nėra nagrinėjamas baudžiamasis kaltinimas.“¹⁸⁶ Apibendrinant išplėstinio turto konfiskavimą ir nekaltumo prezumpcijos principo santykį darytinos kelios išvados:

---

¹⁸⁴ Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdžio protokolo išrašas, 2010, Nr. XIP-2344(2). Baudžiamąjį kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72(3) ir 189(1) straipsniais įstatymo projektas.

¹⁸⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamąjį proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Valstybės žinios, 1994-11-25, Nr. 91-1789.

¹⁸⁶ BIKELIS, S. et al. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014.p. 101.

1. Pagal BK 72³ straipsnio 2 dalies 1 punktą, pareigą įrodinėti nusikalstamos veikos sudėtį turi valstybės subjektas, todėl BK 72³ straipsnio 2 dalies 3 punkte, numatyta pareiga pagrįsti savo turto įsigijimo teisėtumą neprieštarauja nekaltumo prezumpcijos principui.
2. BK 72³ straipsnio 2 dalies 3 punkte numatyta viena iš būtinų sąlygų, taikant išplėstinį turto konfiskavimą, yra perteklinė.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Turto konfiskavimas ir išplėstinis turto konfiskavimas yra baudžiamojo poveikio priemonės, taikomos, siekiant eliminuoti nusikalstamos veiklos pelną. Ši baudžiamojo poveikio priemonė turi ypatybių, skiriančių ją nuo kitų baudžiamojo poveikio priemonių, atsižvelgiant tikslus ir pobūdį.

2. BK 72 straipsnio kontekste vartojama turto sąvoka turi būti aiškinama taip, jog apimtų visus atvejus, kada turtas galėjo būti nusikalstamos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. Šiuo aspektu galime išskirti tris svarbius aspektus: kaltininkų sąnaudų teisinis statusas, nusikaltimo dalyko samprata ir santykis su žalos atlyginimu.

3. Išskiriami du pagrindiniai aspektai, kuriais gali būti vertinamas nuosavybės teisės apribojimų proporcingumas – materialinis ir procesinis.

4. Atliekant turto konfiskavimą, turi būti užtikrinama *bona fide* trečiųjų asmenų teisių apsauga, t. y. šie asmenys žinojo arba turėjo žinoti apie turto kilmę. Svarbi yra „žinojimo“ sąvoka, leidžianti konfiskuoti turtą nuosavybės teise priklausantį trečiajam asmeniui: žinojimas arba turėjimas ir galėjimas žinoti, kad šis turtas bus panaudotas BK uždraustai veikai padaryti.

5. Sprendžiant, ar turto konfiskavimu nepažeidžiama nekaltumo prezumpcija, reikia, kad atlikdami savo pareigas teisėjai neturėtų išankstinės nuostatos, kad kaltinamasis padarė nusikaltimą, kuriuo kaltinamas. Taip pat įrodinėjimo pareiga, pareiga pateikti pakankamai įrodymų kaltinamajam nuteisti turi atitekti kaltinimui ir bet kokios abejonės turi būti aiškinamos kaltinamojo naudai.

6. Apsimestinio sandorio atveju galime konstatuoti, kad šis konfiskavimo pagrindas yra ginčytinas dėl to, kad įtvirtina nenuginčijamą trečiojo asmens nesąžiningumo prezumpciją. Kaip ir kaltininko šeimos narių ir artimųjų giminaičių atveju, išskiriant juos iš kitų asmenų. Šiuo atveju taip pat nereikia įrodinėti, kad toks trečiasis asmuo žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas susijęs su padaryta nusikalstama veika, o asmeniui nėra suteikta teisė paneigti tą pačią kaltumo prezumpciją.

7. Pagal BK 72³ straipsnio 2 dalies 1 punktą, pareigą įrodinėti nusikalstamos veikos sudėtį turi valstybės subjektas, todėl BK 72³ straipsnio 2 dalies 3 punkte, numatyta pareiga pagrįsti savo turto įsigijimo teisėtumą neprieštarauja nekaltumo prezumpcijos principui.

8. BK 72³ straipsnio 2 dalies 3 punkte numatyta viena iš būtinų sąlygų, taikant išplėstinį turto konfiskavimą, yra perteklinė.

9. Siūlytina konfiskavimo teisinį institutą išdėstyti atskiru BK skyriumi, siekiant išryškinti jo išskirtinumą kitų baudžiamojo poveikio priemonių atžvilgiu, atsižvelgiant į skirtingus šių baudžiamojo poveikio priemonių tikslus, pobūdį ir teisinę prigimtį.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

I. Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Aidas, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr.37- 1341.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.
5. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 1961, Nr. 18-147.
6. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataiso darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 60-1182.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 95, 97, 128, 144, 148, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 248, 260, 263, 287, 306 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228(1) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 108-4030.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72-3, 189-1 straipsniais 2010 m. gruodžio 2 d. įstatymas Nr. XI-1199. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 145-7439.
9. Lietuvos Respublikos 1995 m. gruodžio 20 d. įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso, civilinio proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ Nr. I-1141. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 104-232.
10. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtarkos komiteto posėdžio protokolo išrašas, 2010, Nr. XIP-2344(2). Baudžiamojo kodekso 3, 67, 72, 190 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 72(3) ir 189(1) straipsniais įstatymo projektas.

11. 2001 m. birželio 26 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/500/TVR dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, išaldymo, areštavimo ir konfiskavimo OL L 182, 2001 7 5. p. 1–2.
12. 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo. *OJ L 68, 15.3.2005, p. 49–51.*
13. 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2003/577/TVR dėl turto arba įrodymų arešto aktų vykdymo Europos Sąjungoje. OL L 196, 2003 08 02.
14. 2006 m. spalio 6 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2006/783/TVR1 dėl tarpusavio pripažinimo principo taikymo nutarimams konfiskuoti. OL L 328, 2006 11 24.
15. 2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2007/845/TVR dėl valstybių narių turto susigrąžinimo tarnybų bendradarbiavimo nusikalstamu būdu įgytų pajamų bei kito susijusio turto paieškos ir nustatymo srityje. OL L 332, 2007 12 18.
16. 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje. OJ L 127, 29.4.2014, p. 39–50.
17. Konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 38.
18. Konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 12- 263.
19. Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 8-268.
20. Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 23-853.
21. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 51- 1933.
22. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 136-5145.

23. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 156-7390.

24. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai. Pajamos iš organizuoto nusikalstamumo. Užtikrinkime, kad nusikalsti nebūtų pelninga. KOM(2008) 766 galutinis. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0766>.

25. Europos Komisijos ataskaita, parengta remiantis 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (2005/212/TVR) 6 straipsniu, COM (2007) 805.

II. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai:

26. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993-12-13 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio 2 dalies ir Baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Konstitucijai“, *Valstybės žinios*. 1993, Nr. 70-1320.

27. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 131-4743.

28. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutarimas "Dėl apylinkių teismų teisėjų atleidimo". *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 7-287.

29. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, *Valstybės žinios*, 1994-11-25, Nr. 91-1789.

30. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo (2003 m. gruodžio 16 d. redakcija) 16 straipsnio 2 dalies 13 punkto, 18 straipsnio 1 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymu patvirtinto Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio (2007 m. gegužės 15 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 84-4106.

31. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 131 straipsnio 4 dalies (2001 m. rugsėjo 11

d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 234 straipsnio 5 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 244 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 407 straipsnio (2003 m. birželio 19 d. redakcija), 408 straipsnio 1 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 412 straipsnio 2 ir 3 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 413 straipsnio 5 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 414 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl pareiškėjo – Šiaulių rajono apylinkės teismo prašymų ištirti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 410 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija) neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Valstybės žinios, 2006, Nr. 7-254.

32. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita. Gyventojų turto ir pajamų deklaravimas. 2012 m. spalio 25 d. Nr. VA-P-60-11-14, p. 44.

III. Specialioji literatūra:

33. ABRAMAVIČIUS, A. et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*, Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.

34. BIKELIS, S. Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokestinių priemonių taikymo klausimai. *Teisės problemos*, 2013, Nr. 1 (79).

35. BIKELIS, S. Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir baudmės už kontrabandą. *Teisės problemos*. 2012. Nr. 4 (78), p. 5-24.

36. BIKELIS, S. et al. *Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2014.

37. ČAPLINSKAS, A., et al. Dar kartą apie baudžiamojo kodekso projektą. *Teisės problemos*. 1997, Nr. 4.

38. DAUKŠAITĖ, I., KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. *Teismų praktika korupcijos bylose: kai kurie Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją nuostatų dėl baudmių juridiniams asmenims skyrimo ir turto konfiskavimo įgyvendinimo aspektai*. Mokslo studija. Vilnius: Teisės institutas, 2015.

39. DRAKŠAS, R. Baudžiamojo poveikio priemonės kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma. *Teisė*. 2004, 50.
40. FEDOSIUK, O. Baudžiamųjų įstatymų prieš neteisėtas pajamas ir korupciją leidyba: tarp gerų siekių ir legitimumo. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19 (3).
41. FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19 (2).
42. FEDOSIUK, O. Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 60 (52).
43. FEDOSIUK, O. Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame procesuose. *Jurisprudencija*, 2002, Nr. 28(20).
44. GUTAUSKAS, A. Išplėstinis turto konfiskavimas – stebėtinai radikali reforma. *Infolex*, 2010 - 12 - 21 [interaktyvus; žiūrėta 2016 rugsėjo 19]. <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?Tema=50&str=44819>.
45. GUTAUSKAS, A. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo baudžiamasis teisinis vertinimas. *Jurisprudencija*. 2007, Nr. 8(98).
46. GODA G. Nekaltumo prezumpcija: įtvirtinimas Lietuvos teisėje ir kai kurie turinio aspektai. *Teisė*, 2002, Nr. 44.
47. GODA G., KAZLAUSKAS M., KUČONIS Pr. Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis. 2-oji pataisyta ir papildyta laida. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 50–51.
48. JURKA, R. et al. Baudžiamojo proceso principai. Vilnius: Eugrimas, 2009.
49. KAVOLIŪNAITĖ, E. Turto konfiskavimas: reguliavimo tikslai ir teisinės prielaidos taikyti išplėstinį konfiskavimą Lietuvoje. *Teisės problemos*, 2008, Nr. 1 (59).
50. KAZILIŪNAITĖ, R. Baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių savanaudiškos veiklos aspektų įtaka iš šios veiklos gaunamo turto statusui. *Socialinių mokslų studijos*. 2013, Nr. 5(1): 347–365.
51. LEVON, J. *Įmoka į nukentėjusių nuo nusikaltimo asmenų fondą, kaip baudžiamojo poveikio priemonė*. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2015.

52. LEVON, J. Baudžiamoji poveikio priemonių instituto atsiradimas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Teisė*. 2013, 88.
53. LOSIS, E. Proporcingumo principas – tarptautinis prievartos priemonių taikymo standartas. Baudžiamoji proceso tarptautiškumas: patirtis ir iššūkiai, Vilnius, 2013.
54. MERKEVIČIUS, R. Baudžiamasis procesas: įtariamojo samprata. Vilnius: Registrų centras, 2008.
55. MIZARAS, V., et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Justitia, 2008, p. 354.
56. NAKTINIENĖ, G. et al. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (atnaujinta versija, 2008). [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: www.lkz.lt.
57. PAKŠTAITIS L. Neteisėtas praturtėjimas kaip nusikalstama veika: ištakos, kriminalizavimo problema, taikymas, perspektyvos. *Jurisprudencija*, 2013, Nr. 20(1).
58. PAUŽAITĖ, R. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, Nr. 4(4): 195–214.
59. PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis. *Jurisprudencija*. 2008, Nr. 11(113); 57–65.
60. PAUŽAITĖ, R. Turto konfiskavimo teisinės prigimties problemos. *Jurisprudencija*. 2007, Nr. 8(98); 20–28.
61. PIESLIAKAS, V. Neteisėtu būdu gautų pajamų konfiskavimas Lietuvos baudžiamajoje teisėje: siekiai ir realybė. *Jurisprudencija*, 2011, Nr. 18 (2).
62. PIESLIAKAS, V. Baudžiamoji politika Lietuvoje ir jos tendencijos. *Jurisprudencija*. 1999, Nr. 13(5).
63. PIESLIAKAS, V. Turto konfiskavimas Vakarų valstybių baudžiamajoje teisėje. *Teisės problemos*. 1994, Nr. 3.
64. ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
65. ŠVEDAS, G. Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995-2004 metais. *Teisė*. 2005: 73.

66. ŠULIJA, G. Turtinių bausmių reforma naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 52(44).

III. Teismų praktika:

67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 "Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose". Teismų praktika. 2003, Nr. 20.

68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 4 d. Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga Nr. 2-2007. Teismų praktika. 2007, Nr. 26.

69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2010 m. vasario 18 d. apžvalga Nr. AB-32-1 "Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą". Teismų praktika. 2010, Nr. 32.

70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2004 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.

71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-208/2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/86635?nr=1>.

72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-636/2007. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/81757?nr=4>.

73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-549/2012. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/482148?nr=1>.

74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-130-699/2015. Teismų praktika. 2015, 43, p. 381-398.

75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2013. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/779471?nr=1>.

76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84/2012. Teismų praktika. 2012, 37, p. 290-325.

77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7- 288/2009. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/135038?nr=1>.

78. Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 metų Lietuvos apeliacinio teismo veiklos apžvalga. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: www.apeliacinis.lt/download/462/2015%20metu%20lapt%20ataskaita.pdf.

79. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nuosprendis, priimtas baudžiamojoje byloje Nr. 1A-586/2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt/tp/941588>>.

80. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nuosprendis, priimtas baudžiamojoje byloje Nr. 1A-16-449/2015. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt/tp/1071957?nr=1>>

81. EŽTT 1986 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *James prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 8793/79. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57507>.

82. EŽTT 1988 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje *Barberà, Messegué ir Jabardo prieš Ispaniją*, Nr. 10590/83, § 77. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57429>.

83. EŽTT 2007 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Geerings prieš Nyderlandus*, pareiškimo Nr. 30810/03. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-79657>.

84. EŽTT 2005 m. liepos 5 d. sprendimas dėl pareiškimo *Van Offeren prieš Nyderlandus* priimtimumo, pareiškimo Nr. 19581/04. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-70070>.

85. EŽTT 2009 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Grifhorst prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 28336/02 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-117304>.

86. EŽTT 2003 m. vasario 11 d. sprendimas byloje *Ringvold prieš Norvegiją*, pareiškimo Nr. 34964/97. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60933>.

87. EŽTT 2001 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Phillips prieš Jungtinę karalystę*, pareiškimo Nr. 41087/98. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59558>.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojamos turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo taikymo problemos. Turto konfiskavimas yra viena iš baudžiamojo poveikio priemonių. Darbo tikslas – kompleksiskai išnagrinėti ir ištirti turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo taikymo problemas.

Visų pirma, remiantis dokumentų analizės metodu, buvo nagrinėjama turto konfiskavimo ir išplėstinio turto konfiskavimo samprata bei genezė. Aptariama turto konfiskavimo sampratos raida Lietuvoje ir tarptautiniuose dokumentuose, atliekant palyginamąją analizę lyginamojo metodo pagalba. Turto konfiskavimo, kaip vienos iš baudžiamosios prievartos priemonių paskirtis yra susijusi su siekiamu tikslu, jog asmuo negalėtų pasipelniti iš nusikalstamos veikos padarymo. Turto konfiskavimo samprata Lietuvoje kito. Darbe atliekama išplėstinio turto konfiskavimo, kaip naujos baudžiamojo poveikio priemonės teorine analizė.

Remiantis analizės metodu, darbe buvo tiriama baudžiamajame įstatyme įtvirtinto konfiskuotino turto samprata. Taip pat turto konfiskavimo ir proporcingumo principo santykis. Pabrėžiama trečiųjų asmenų problematika turto konfiskavimo taikyme, kaip ir nekaltumo prezumpcijos reikalavimų laikymasis.

Darbe remiamasi susiformavusia EŽTT ir Lietuvos teismų praktika, taikant turto konfiskavimą. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

SUMMARY

Master's thesis analyzes application problems of the property confiscation and extended confiscation of property. Confiscation of property is one of the punitive measures. The aim of this thesis is to examine and explore complex application problems of property confiscation and extended confiscation of property.

In particular, on the basis of document analysis, work is focused on the genesis and the concept of the confiscation of property and extended confiscation of property. It discusses the concept of property confiscation evolution of Lithuanian law and international instruments, benchmarking the comparative method. The purpose of property confiscation, as one of the punitive measures, is related to the intended goal, that person would not be able to profit from the offense. The concept of confiscation of property in Lithuania changed in the timeline. The work carried out theoretical analysis of the extended confiscation of property as a new punitive measure.

Based on the analysis, the work has been studied enshrined in criminal law the concept of confiscated property. As well as, confiscation of property and the principle of proportionality ratio. The problems of third-party's confiscation of property in the application and compliance with the presumption of innocence are emphasized.

The work is based on the ECHR and the Lithuanian case law, formed by the application of the confiscation of property. At the end of the conclusions and recommendations are presented.